2 9de jaargang nr. 2 apr-mei-jun 2011

Meander

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

Natuur rondom Leie, Schelde en Zwalm

Teksten voor de Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september.

INHOUD

3 Beste Natuurvrienden, editoriaal

4 De 33ste Vlaamse Ardennendag, programma

5 Het Koppenbergbos

7 Het Stadsbos van Volkegem

8 Het Bos t'Ename

10 Natuureducatief Project 't Spei

11 Genetica in natuurbeheer en -behoud

16 Geef de vos een echte kans

17 Regionale Plantenatlas, stand van zaken

Kalender, uitneembaar katern

21 Van Hyakinthos en blauwe kousjes

24 2011 en 2012: Jaar van de Vleermuis

24 Fotowedstrijd 'Natuur in Deinze *plus*'

25 Gezinswandeling en nestkastjes maken

25 Een muizenlengte voorsprong

26 De mediawatcher

28 Feest in Herzele

29 Bijzondere vogelwaarnemingen

32 Het Burreken 30 jaar jong

33 De vos en zijn streken

34 Internationaal Jaar van de Bossen

35 Wij delen in de rouw van

COLOFON

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen. De vereniging wil het beleid en het behoud, de educatie en de studie van de natuur mede vorm geven.
Tel: 015/29.72.20
www.natuurpunt.be

Lidmaatschap

Je wordt lid door 24 euro te storten op rekening 230-0044233-21 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, of op rekening 390-0621301-71 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67 te 9800 Deinze, tel. 09/386.38.95; arsene.benoot@skynet.be.
Zij verzorgen de **ledenadministratie** van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* behalve van Zwalmvallei.

Ledenadministratie Zwalmvallei:
Bart Magherman,
Leonce Roelsstraat 5,
9620 Zottegem, t: 09/360.09.99,
b.magherman@skynet.be.

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

http://vlaamseardennenplus.be

Contactpersonen

Regio: Vlaamse Ardennen *plus*
•Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
•Peter Breyne 09/384.73.08
peter.breyne@inbo.be
•**Website en Flits**
dominiek.decleyre@gmail.com

Afdelingen

•*Deinze plus*
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
•*Oudenaarde*
Jean De Lafonteyne 0495/63.25.91
jean.de.lafonteyne@pandora.be
•*Ronse*
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
•*Schelde-Leie*
Geert De Sutter
de.sutter.geert@telenet.be
•*Scheldevallei*
Peter Breyne
peter.breyne@inbo.be
•*Vlaamse Ardennen*
Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
•*Groot Zingem*
Eddy Van Den Abeele 09/384.43.54
ed.vandenabeele@skynet.be
•*Zwalmvallei*
Vincent Decroock
vincent.decroock@fulladsl.be

Kernen

•*Rondom Burreken*
Filip Hebbrecht 055/49.55.63
filip.hebbrecht@pandora.be
•*Werkgroep Bos t'Ename*
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be

Werkgroepen

•*Invertebraten (Lampyris)*
Ronny De Clercq 055/45.63.42
ronnydeclercq@pandora.be
•*Paddenstoelen*
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
•*Planten*
Karel De Waele 09/386.45.60
karel.de.waele@skynet.be
•*Vogels*
Paul Vandenbulcke 055/49.60.12
paul@vwg-vlaamseardennenplus.be
•*Zoogdieren*
Paul Van Daele 055/23.92.10
paagmys@gmail.com

Limoniet (natuurstudietijdschrift)
•Geert De Knijf 055/42.16.45
geert.deknijf@inbo.be

Reservaten met projectnummer

Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf **40 euro** en stort je op rek. nr. 293-0212075-88 van Natuurpunt met vermelding van het projectnummer:
•Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699
•*Bois Joly* 6625
Patrick Alexander
patrick.alexander@scarlet.be
•*Bos t'Ename-Volkegembos* 6121
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
•*Bovenlopen Zwalm* 6142
Heidi Demolder 055/42.16.45
heidi.demolder@inbo.be
•*Burreken* 6602
Dirk Van Den Berghe
dirkvandenberghe.z@skynet.be
•*Dikkelvenne*
Jacques Vanheuverswyn 09/324.09.42
jacques.vanheuverswyn@pandora.be
•*Feelbos-Kalkoven* 6185
Lucien Vanden Daele 055/38.70.54
•*Grootmeers* 6650
André Vandecapelle 0498/45.93.42
andre.vandecapelle@skynet.be
•*Heurnemeersen* 6063
Gerard Mornie
gerard.mornie@pandora.be
•*Kordaelbos* 6605
Lieven Kinds 09/383.71.39
lieven.kinds@scarlet.be
•*Langemeersen* 6076
Alexander Van Braeckel 0473/854562
alexander.tine@telenet.be
•*Leiemeersen van Astene en Bachte 6109*
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
•*Maarkebeekvallei* 6670
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•*Middenloop Zwalm* 6160
Ward Verhaeghe 0476/60.02.15
wardverhaeghe@yahoo.com
•*Munkbosbeekvallei* 6151
Laurent Flostroy 0498/67.71.09
laurent.flostroy@pandora.be
•*Nukerkebos-Bosheide* 6641
Guy Cammaert
karien.maes@pandora.be
•*Paddenbroek*
Thijs Lietaer 0473/58.17.14
thijs.lietaer@telenet.be
•*Parkbos-Uilenbroek* 6136
Herman Haustraete 09/360.72.11
herman_haustraete@hotmail.com
•*Perlinkbeekvallei* 6204
Gert Govaerts 09/324.50.51
gert.govaerts@telenet.be
•*Pyreneeën-Tombele* 6667
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
•*Rooigembeekvallei* 6669
Gunther Groenez 0486/16.74.30
gunther.groenez@pandora.be
•*Vuilbroek* 6126
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
•*Wijmier* 6141
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•*Vallei van de Zeverenbeek* 6082
Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be

Meander

is het driemaandelijks regionale tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*. Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van 7,5 euro aan onze ledenadministratie.

Redactie
•Jo Buysse 09/385.52.89
jozef.buysse@scarlet.be
•Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
•Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be

Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055/38.78.83
filip.keirse@skynet.be

Werkten ook mee aan dit nr:
Arsène Benoot, Pieter Blondé, Peter Breyne, Xavier Coppens, Gilbert De Ghesquière, Anaïs De Kocker, Jean De Lafonteyne, Walther De Munter, Johan De Neve, Geert De Soete, Nathalie De Vleeschouwer, Karel De Waele, David Galens, Gunther Groenez, Filip Hebbrecht, Jan Heirweg, Pieter Heirweg, Joachim Mergeay, Yvette Moerman, Gerard Mornie, Ugo Sansen, Guido Tack, Peter Van de Kerckhove, Dimitri Van de Populiere, Paul Vandenbulcke, Lucien Van Den Daele, Jacques Vanheuverswyn, Robin Vanheuverswyn, Nadia Verhellen, Patrick Verheye, Eddy Vervynck.

Kaftfoto: wilde hyacint door Gerard Mornie

Lay-out: Jo Buysse.

Oplage: 2900.

Druk: Drukkerij 'Druk in de Weer', Gent. Papier: Cyclusprint 90 g 100 % kringloop. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Beste natuurvrienden,

Guido Tack

Zoals je ongetwijfeld al wel weet hebben de Verenigde Naties 2011 uitgeroepen tot het Internationaal Jaar van de Bossen. Van de waarde van bossen moeten ze ons in de Vlaamse Ardennen niet overtuigen. Dus schenken we er dit jaar extra aandacht aan via een speciale editie van onze Vlaamse Ardennendag, gezamenlijk met onze vaste partners, het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen (RLVA) en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), op 17 april.

Dit jaar is de stad Oudenaarde extra-partner, omdat het programma zich integraal daar afspeelt. In de voormiddag wordt het wandelpadennetwerk in het Koppenbergbos ingewandeld. Het Koppenbergbos is voor het grootste deel eigendom van OCMW-Oudenaarde, en wordt dus - zoals andere bossen in eigendom van openbare besturen - beheerd door het ANB. Openstelling van bossen en natuurgebieden binnen de perken van het wenselijke en het haalbare is sowieso een speerpunt in de missie van het agentschap, en dat is onder de verschillende bevoegde ministers van het laatste decennium enkel maar toegenomen. Onlangs werd trouwens in ons werkingsgebied met het planten van een linde door minister Schauvliege het startschot gegeven van het Stadsbos van Deinze, waarin ANB samenwerkt met de stad.

Ook Natuurpunt maakt binnen zijn natuurgebieden werk van het motto 'Natuur voor iedereen'. Het namiddagprogramma wordt helemaal geconcentreerd in Volkegem, waar we – omkaderd door een brede waaier aan activiteiten - het Volkegembos inwandelen. Dit hoofdzakelijk nieuw bos dat 55 ha groot moet worden bestaat uit twee delen. Ten westen van de Steenberg, in het brongebied van de Riedekensbeek, worden in een samenwerking van plaatselijke jagers en NP-Werkgroep Bos t'Ename kleine bestaande bosjes aan mekaar gesmeed via nieuwe aanplantingen. Dit deel wordt niet opengesteld voor het publiek.

Ten oosten van de Steenberg is ondertussen 21 ha nieuw bos gecreëerd door de stad Oudenaarde (10 ha) en NP-Werkgroep Bos t'Ename (11 ha), deels door bebossing (aanplanting), deels door verbossing (spontane bosuitbreiding). Het gaat om gronden waarop stapsgewijze de leemlaag wordt afgegraven, en die bos als nabestemming hebben. De bedoeling is dat dit deel van het Volkegembos, dat nog gevoelig moet uitgebreid worden, als een echt stadsbos gaat fungeren. Het Volkegembos sluit bijna aan bij de zuidelijke rand van het Bos t'Ename, en is ermee verbonden door een zone waardevol cultuurlandschap met veel kleine landschapselementen (KLE's). Bovendien gaat het bos op een ruimere schaal een waardevolle stapsteen vormen richting zuiden, naar de Maarkebeekvallei en verderop.

Door openstelling van het Volkegembos wordt de recreatie binnen ons reservaatproject Bos t'Ename-Volkegembos geconcentreerd in twee van de vier gebiedsdelen (Grotenbos Zuid en Volkegembos), en blijft de toegang tot Grotenbos-Noord en Wallebos beperkt tot geleide wandelingen. Op die manier blijft de belasting voor het ganse gebied binnen aanvaardbare perken, en nemen we toch de maatschappelijke bonus op die samenhangt met openstelling voor het brede publiek.

Het Volkegembos is zoals zo vele van onze projecten letterlijk gemaakt door vrijwilligerszweet; de 200 leden van de Werkgroep Bos t'Ename en andere verenigingen actief in Volkegem (van KSA tot de KVLV, jawel de Boerinnenbond!) die indertijd op één zondag ongeveer 10 000 boompjes hebben geplant zullen dat volmondig beamen. Wat me naadloos laat aansluiten op een ander thema : 2011 is niet alleen het Internationaal Jaar van de Bossen, maar ook het Europees Jaar van de Vrijwilliger.

Dat de Europese Commissie en de Vlaamse Regering steeds meer de rol van het middenveld erkennen, en ook ons dus impliciet mee in de bloemetjes zetten is relevant én plezant, maar het mes snijdt weer aan twee kanten. Meer waardering voor het middenveld, dat nog steeds grotendeels op vrijwilligersinzet berust, houdt ook in dat er steeds meer van ons gevraagd wordt in maatschappelijke processen allerhande: in permanente adviesraden, raden van beheer etc., maar ook voor adviesverlening ad hoc. Op dit eigenste ogenblik is het krasselen voor velen onder ons om genoeg tijd te kunnen stoppen in voor het natuurbehoud essentiële zaken als het InstandHoudingsDoelstellingen-proces voor de Speciale Beschermingszone Vlaamse Ardennen, voor Ruimtelijke Uitvoeringsplannen en ga zo maar door. Essentieel lijkt mij dat we hier op korte termijn tot een betere taakverdeling komen tussen de vrijwilligers en de verenigingsconsulenten, tot wier specifieke opdracht al deze processen behoren, maar die meestal niet de gebiedskennis hebben om ze zo performant mogelijk te kunnen opvolgen.

Maar goed, beste vrienden, de Vlaamse Ardennendag komt er dus weer aan! Mag ik jullie dus van ganser harte, maar ook met aandrang, uitnodigen op 17 april in Volkegem? De Vlaamse Ardennendag heeft vele doelstellingen, maar één ervan blijft met enige fierheid duidelijk maken aan de 'buitenwereld' wat we in de streek betekenen, samen met alle partners uit het ganse veld van natuurbehoud en landschapszorg, niet enkel in realisaties (een nieuw bos in het Internationaal Jaar van de Bossen!), maar ook in getalsterkte (1000 deelnemers moeten we halen). En voor één keer mogen we dus, in dit Europees Jaar van de Vrijwilliger, onze borst met iets meer trots vooruit steken. Tot dan. Steenuil en Belval zullen koud staan, want het mag ook wel gezellig wezen.

De 33ste Vlaamse Ardennendag op zondag 17 april 2011

Welkom in onze Oudenaardse bossen!

De 33ste Vlaamse Ardennendag, op zondag 17 april 2011, is de trefdag voor alle gezinnen en organisaties met een hart voor natuur, bos en landschap in de Vlaamse Ardennen. Samen bieden wij je een zeer ruime waaier van boeiende activiteiten, die pareltjes bos, natuur en landschap van de Vlaamse Ardennen in de kijker zetten. Je vindt een volledig overzicht van alle activiteiten op www.vlaamseardennendag.be.

In de **voormiddag** maak je kennis met het unieke **Koppenbergbos**, waar de nieuwe wandelinfrastructuur officieel ingehuldigd wordt. De boswachter neemt je mee op een korte wandeling die je laat proeven van de waaier aan wandelmogelijkheden die dit bos rijk is. In de **namiddag** staat het **Volkegembos** in de kijker. Naast infostands en leuke activiteiten ter plaatse kun je er de mooiste plekjes bos en natuur in de buurt verkennen. Nieuwe wandelpaden worden die dag officieel ingewandeld en brengen je naar het nieuw stadsbos. Je kan op de fiets verschillende realisaties van het landschapsteam verkennen of je kan kiezen voor een landschapswandeling met of zonder gids. Wie zich wil specialiseren in een bepaald thema, kan ter plaatse terecht op informatiestanden en op de themawandelingen van de vele organisaties die meewerken aan het promoten en beheren van natuur en landschap in de streek. Alle info vind je op: www.vlaamseardennendag.be.

natuurpunt

regionaal landschap VLAAMSE ARDENNEN

Agentschap voor Natuur en Bos

stad OUDENAARDE

Programma:

Voormiddag: **Koppenbergbos** (kruispunt Oude steenweg-N60, Oudenaarde/Maarkedal).
Wandelen in het Koppenbergbos met de boswachter. **Vertrek stipt om 10u45**. Parkeren kan langs de Hospitaalweg en Oude steenweg. Einde omstreeks 12u.

Vanaf de middag: Volkegembos (Rogier van Brakelstraat, Volkegem-Oudenaarde). Je kan vanaf dan ook terecht in de grote tent om een lekker hapje en drankje te bestellen.
Doorlopend vertrek van 14u tot 16u00: Elk half uur start een **landschapswandeling** naar het Volkegembos **onder begeleiding** van een natuurgids.

Elk half uur start een **themawandeling**. De thema's kan je terugvinden op: www.vlaamseardennendag.be.

Vrij te wandelen landschapswandelingen en fotozoektocht in het Volkegembos.

In en rond de grote tent in de Rogier van Brakelstraat van 14u tot 17u30: **Infostanden van verschillende organisaties** actief rond natuur en landschap in de Vlaamse Ardennen, **demonstratie** groen houtwerk, demonstratie en **verkoop** van verrekijkers en telescopen door Optiek Van Ommeslaeghe, **fototentoonstelling**, **blote voetenpad, kinderactiviteiten, vogelobservatie, bar,...**

17u15: Slotmoment: Vrijlating van herstelde vogels.

De deelname aan de Vlaamse Ardennendag is gratis. De Vlaamse Ardennendag is een organisatie van Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen, Natuurpunt, Agentschap voor Natuur en Bos, Stad Oudenaarde. De grote tent op de Rogier van Brakelstraat is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. De wandelingen zijn echter niet geschikt voor rolstoelgebruikers of kinderwagens.
Meer **info** op www.vlaamseardennendag.be, via info@vlaamseardennendag.be of bij RLVA op het nummer 055/20.72.65.

Conform het thema van deze 33ste Vlaamse Ardennendag, 'Welkom in onze Oudenaardse bossen' stellen we op de volgende bladzijden vier Oudenaardse bossen in het kort voor.

Het Koppenbergbos

Oudenaardse bossen

Xavier Coppens & Patrick Verheye (ANB)

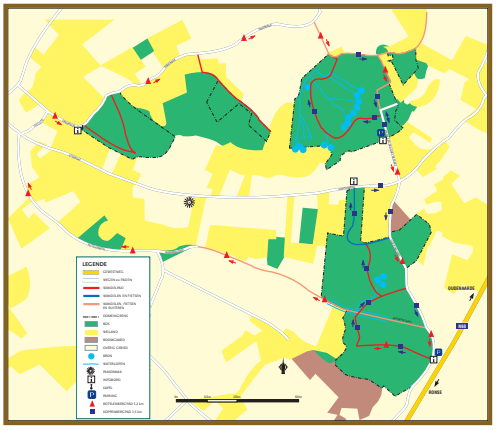

Blauwe kousjes in een lichtrijk beukenbos

In wielerklassiekers vormt de kasseiheuvel van de Koppenberg met zijn stijgingspercentage van 22 % het decor voor heroïsche taferelen. Maar in de eikenbeukenbossen op en rondom 'de bult van Melden' kan je ook heerlijk genieten van de natuur, waar de wilde hyacint elk voorjaar zijn paarsblauw tapijt uitrolt.

Een stukje voorgeschiedenis

Tot in de 13de eeuw vormden de bossen op de Koppenberg nog de noordelijke uitlopers van een bossengordel die zich uitstrekte tot aan het Kluisbos en over de heuvelrug tot aan het Muziekbos en het Brakelbos. In de tweede helft van de 19de eeuw leidden opeenvolgende natuurrampen tot hongersnood en grote delen bos gingen tegen de vlakte om plaats te maken voor nieuwe landbouwgrond. Omstreeks 1900 werden de moeilijkst bewerkbare - natte en steile gronden - opnieuw bebost. Deze percelen kan je nog herkennen omdat daar geen of nauwelijks wilde hyacinten groeien. Deze 'blauwe kousjes' groeien tapijtvormend namelijk enkel in oude onontgonnen bossen…

Na WO I werd het Koppenbergbos hoofdzakelijk met beuk heraangeplant, als antwoord op de kaalslag tijdens het oorlogsgeweld. Stille getuigen hiervan zijn de loopgraven en vele bomkraters in het noordoostelijk deel van het bos. De oudste bomen van dit bos zitten vol met 'schrapnels' of granaatscherven. Om die reden werden deze bomen nooit tot constructiehout verwerkt. In hun waardeloosheid beleven ze nu echter hun grootste geluk…

Witte klaverzuring f: Peter Van de Kerckhove

Boomklever f: Gerard Marrie

Grote vos f: Lucien Van Den Daele

Licht in de duisternis

In het Koppenbergbos staan de beuken plaatselijk te dicht bij elkaar en hun dichte bladerdek laat weinig licht door. Gerichte kappingen en dunningen creëren in dit donkere bos licht en ruimte voor bedreigde soorten. Hierdoor krijgen ook bomen als eik, es, boskers en haagbeuk opnieuw een kans. Bovendien kan er zich zo ook een waardevolle en gevarieerde struik- en kruidlaag ontwikkelen. Op het hoogste punt van de Koppenberg besteedt het Agentschap voor Natuur en Bos de nodige aandacht aan de ontwikkeling van open plekken en lichtrijke paden in het bos. Voor de wilde kamperfoelie bv. is dit een ware verademing. Ook zangvogels (nachtegaal, grote lijster, tuinfluiter,…) en zeldzame vlinders stellen deze extra lichtinval op prijs! Door deze aanpak is het Koppenbergbos een van de eerste (terug)vindplaatsen van de grote vos, een bosbewonende dagvlinder, die het elders in Vlaanderen niet bijster goed doet.

De verkwikkende bronbosjes

De zanderige heuveltop laat makkelijk regenwater doorsijpelen, tot dit onder de dunne laag zand op een kleilaag stoot. Waar de scheiding tussen zand en klei langs de steile noordhelling dagzoomt, komt dit water als bronnen weer

aan de oppervlakte. Het bronniveau op de Koppenberg ligt op ongeveer 70 m hoogte. De bronbeekjes vloeien in de lente door een tapijt van gele dovenetel, bosanemoon, kleine maagdenpalm, zenegroen en valeriaan. Later op het jaar komen planten als het heksenkruid en wolfspoot tot bloei. In deze bronbosjes vind je prachtige statige essen met daaronder een struiklaag van vaak hazelaar en rode kornoelje. Maar ook hier hindert het dichte bladerdek van de beuk vaak de optimale ontwikkeling van deze typische bronbosflora. Het noordoostelijk deel van het Koppenbergbos is gevoelig aan landverschuivingen. De talrijke bronnen zijn hier uiteraard niet vreemd aan. Als de bovenste leemlaag met water verzadigd is, schuift een dik pakket aarde als een sneeuwlawine over de onderliggende ondoordringbare kleilaag. Zo sleurt ze dan een deel van het bos of grasland meters mee naar beneden.

Liefhebbers van paddenstoelen doen in het najaar het Koppenbergbos graag aan. Rond de eiken en beuken vind je heel wat soorten die in symbiose leven met deze bomen. De grijsgroene melkzwam en de stevige braakrussula zoek je steeds bij beuken. De kaneelkleurige melkzwam vind je enkel bij eiken. De gevreesde groene knolamaniet voelt zich bij beide boomsoorten thuis. Misschien vind je een kostgangersboleet die zich te goed doet aan een gele aardappelbovist. Op het dode hout is het speuren naar allerlei hertenzwammen, elfenbankjes en korstzwammen zoals de witte bultzwam of de bloedende eikenbloedzwam. Op dood hout van essen vind je hier vaak kogelhoutskoolzwammen, die elders in Vlaanderen vrij zeldzaam zijn. Wie het wat kleiner zoekt, ontdekt misschien de prachtmycena op stronken of liggende takken van beuken. Het gewoon elfenschermpje en het heksenschermpje zijn iets grotere mycena's die hier volop te vinden zijn. Op stammen en takken van beuken bieden porseleinzwammen soms een uniek spektakel. In de buurt van beuken vinden we geregeld de beukenwortelzwam met zijn lange penwortel. Dode takken of stammen van beuk zijn vaak bedekt met honderden roestbruine kogelzwammen. Het hyacintborstelknopje bekijk je best met een loep. Je merkt het, redenen genoeg om hier eens met een paddenstoelengids op stap te gaan.

Eiken in het beukenbos

In het zuidelijk deel van het bos vind je eeuwenoude zomereiken met majestueuze kruinen. Deze oude knarren hebben op borsthoogte een stamomtrek van om en bij de drie meter. Ze zijn in elk geval meer dan 150 jaar, misschien zelfs 200 jaar oud. Tijdens WO I werden ze getroffen door granaatscherven, waardoor ze voor de houtexploitatie niet langer geschikt zijn. Zo bleven ze gered van de hakbijl. Omringende beuken, die het licht wegnemen, worden waar nodig weggenomen om deze uitzonderlijke zomereiken als natuurlijk erfgoed nog een lang leven te gunnen.
Deze bestanden met de eeuwenoude zomereiken zijn trouwens geknipte plaatsen om de rode eekhoorn, middelste bonte specht, glanskop en boomklever te spotten.

Het Koppenbergbos is eigendom van het OCMW Oudenaarde en van het Agentschap voor Natuur en Bos, dat ook voor het beheer instaat.
www.natuurenbos.be > domeinen > overzicht per provincie > Oost-Vlaanderen > Koppenbergbos >

Paddenstoelen op de Koppenberg

Paddenstoelliefhebbers vinden zeker in het najaar hun gading in het Koppenbergbos. Op stammen en takken van de beuk biedt de porseleinzwam je een uniek spektakel. Dode takken of stammen van beuk zijn vaak bedekt met honderden roestbruine kogelzwammen. De kaneelkleurige melkzwam vind je enkel in de buurt van eiken.

Recreatieve mogelijkheden:

In en rondom het Koppenbergbos vind je twee bewegwijzerde wandelpaden: het Koppenbergpad (3,5 km) en het Rotelenbergpad (5,2 km).
Het Koppenbergbos maakt deel uit van het wandelnetwerk 'Getuigenheuvels Vlaamse Ardennen'. Dit wandelnetwerk presenteert je een mix van schitterende natuur, verrassende landschappen en pittoreske dorpen met een rijke geschiedenis in de vierhoek Kluisbergen-Oudenaarde-Brakel-Ronse. Je kan de kaart van dit wandelnetwerk bestellen bij Toerisme Oost-Vlaanderen: www.tov.be.
De knooppunten 18, 88, 21 en 22 van het fietsnetwerk Vlaamse Ardennen liggen in de buurt van de Koppenberg. Maar misschien heb je wel zin in een ommetje op de Koppenberg? Je kan de kaart van dit fietsnetwerk bestellen bij Toerisme Oost-Vlaanderen.

Met dank aan Eddy Saveyn en Ronny De Clercq voor nuttige informatie, respectievelijk over paddenstoelen (zie kaderstukje op deze blz.) en over historische gegevens.

Wil je meer weten over het Agentschap voor Natuur en Bos? Surf naar **www.natuurenbos.be.**

Het Stadsbos van Volkegem

Oudenaardse bossen

Ugo Sansen

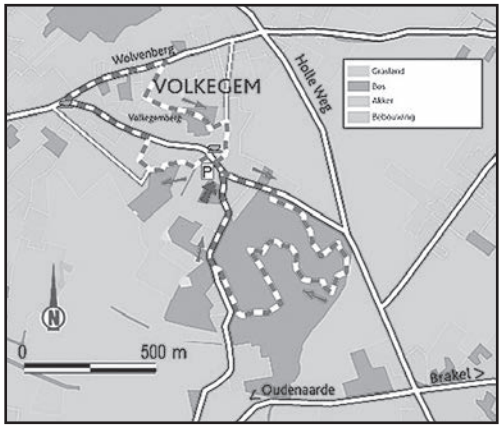

Van leemontginning naar biodivers bos

Toen de laatste IJstijd ongeveer 10 000 jaar geleden op zijn einde liep, kreeg het landschap van de Vlaamse Ardennen haar definitieve karakter. De noordwestenwinden bedekten het oorspronkelijke reliëf met een laagje vruchtbare leem van variabele dikte: dun of ontbrekend op de steilere hellingen tot enkele meters dik op de plateaus. De vruchtbare leem zorgde al gauw voor een relatief drukke bewoning van Gallische stammen in de IJzertijd die verder uitgebreid en aangevuld werd door vrij grote landbouwuitbatingen in de Gallo-Romeinse tijd. In de 2de en 3de eeuw was het hele plateau van Mater-Volkegem omgezet in akkerland, waardoor het qua ontginningsgraad heel sterk leek op het huidige akkercomplex van het leemplateau.

Hoewel de komst van de Germaanse volkeren een periode van verval inluidde waarbij de kouters opnieuw een meer gesloten karakter kregen met kleine bosjes en (stekelige) struwelen, werd de ruimte vanaf de 6de eeuw opnieuw ingenomen door Germaanse clans. Zo ontstond onder andere Volkegem als nederzetting van de 'clan van Fulko' (-gem is afgeleid van het Germaanse woord heem, dat woonplaats betekent). De diverse nederzettingen, met elk hun eigen ontginningskouter, groeiden door verdere ontginning opnieuw aan elkaar tot één groot koutercomplex dat het hele plateau besloeg. Vandaar onze huidige betekenis van het woord kouter: grootschalig, open akkerland.

Leemontginning

f: Ugo Sansen

Rond het einde van de 19de eeuw vestigde zich op de Steenberg, in de rand van het huidige Volkegembos, een steenbakkerij die plaatselijk leem van de kouter begon af te graven. In de 2de helft van de 20ste eeuw kreeg de kouter op de Gewestplannen een bestemming als ontginningszone met bos als eindfase na de ontginning. In de jaren '90 werd 20 ha kouter afgegraven voor de leemontginning. De stad Oudenaarde kocht hiervan 9 ha die in 2002 grotendeels bebost is door aanplanting. Daarnaast kon Natuurpunt in 2001 11 ha van de ontginningsgrond aankopen. Deze oppervlakte werd in de rand gedeeltelijk aangeplant tijdens een plantactie in 2003. De rest van de bosontwikkeling zou in deze zone grotendeels door spontane verbossing moeten gebeuren. Door het neerstrijken van zaden en vruchten krijg je op lange termijn een natuurlijker bos. Sinds 2009 koopt de stad Oudenaarde geleidelijk aan de vrijkomende gronden van de nog lopende ontginning tussen de Holleweg en de Geraardsbergenstraat.

Verrassend stadsbos

Door de krachten te bundelen, zullen Natuurpunt en de stad Oudenaarde het Volkegembos uiteindelijk doen uitgroeien tot een stadsbos van ongeveer 30 ha. Het bos is vrij toegankelijk voor wandelaars. Nu het stilaan vorm krijgt, mede door de verdere spontane verbossing met zaden en vruchten uit de omgeving, worden brede wandelwegen gemaaid die zich in lussen doorheen het bos slingeren. Slingerende paden hebben verschillende voordelen: ze versterken het natuurlijk karakter van het bos, ze geven een sterke afwisseling tussen zonbeschenen en schaduwrijkere stroken, ze verlengen aanzienlijk het wandeltracé en zorgen achter elke bocht telkens weer

voor een verrassingseffect. De randen van de brede paden zullen in de toekomst iets minder intensief gemaaid worden, zodat de kruidaag geleidelijk via een struiklaag overgaat in de boomlaag van het bos. De paden bieden aan tal van dieren die zich vooral in de bosranden ophouden een brede waaier aan zonbeschenen en beschaduwde stroken. Op langere termijn zal het wandelpad dus iets minder breed worden, maar wel zoveel meer aan kijkplezier in petto hebben. In de kern proberen we het bos wat meer gevarieerd en open te houden door koeien en paarden elk jaar een tijdje in het bos te laten grazen. Er zullen onder invloed van de dieren open plekken ontstaan met kleine verspreide bosjes waar kinderen zeker hun hartje zullen ophalen met verstoppertje spelen.

Een biodivers plekje

Meer variatie brengt ook meer biodiversiteit in het bos. Ondanks het jonge karakter van het stadsbos hebben al heel wat planten en dieren hun weg naar het Volkegembos gevonden. Wie er regelmatig gaat wandelen zal zeker al eens opgeschrikt zijn door een wegvluchtende haas, een opvliegende houtsnip of de uitdagende lach van een groene specht.
In de avondschemering hoor je geregeld de roep van een bosuil of, met een beetje geluk, die van een ransuil. En in de zomer fladderen de vlinders om je oren: oranje- en bruin zandoogje, atalanta, klein koolwitje, ja zelfs klein geaderd witje, vuurvlindertje, Icarusblauwtje en bruin blauwtje. Naast de talrijke gangbare kruiden zoals wilde peen en Jacobskruiskruid, hebben zich ondertussen ook al enkele bosorchissen laten opmerken en hebben zich een massa planten van grote ratelaar langs de wandelpaden gevestigd. En het leuke is dat je enkele kilometers wandelplezier in het Volkegembos kan combineren met een wandeling langs het Volkegempad, dat de mooiste plekjes van Volkegem en zijn beschermde dorpskern combineert met pittoreske vergezichten op Oudenaarde en de Scheldevallei.

Het Bos t'Ename

Oudenaardse bossen

Guido Tack

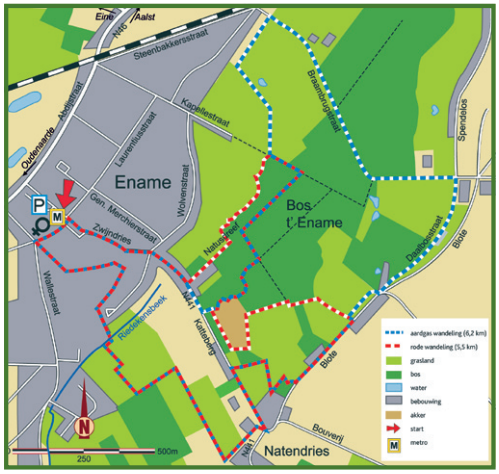

Aan de groene rand van de Vlaamse Ardennen, op de steile flank van de Scheldevallei, ligt een uitzonderlijk waardevol natuurgebied, het Bos t'Ename. Dit fraaie bos is uitzonderlijk rijk aan planten: een derde van de Vlaamse flora is er vertegenwoordigd.
Wegens zijn erfgoedwaarde en zijn schoonheid is het bos beschermd als landschap. Natuurpunt en de werkgroep Bos t'Ename bouwen hier een aaneengesloten natuurgebied uit.

Veranderend landschap

Door de eeuwen speelde het bos een belangrijke rol in het dagelijks leven in Ename. Van de 11de tot de 18de eeuw was het bos eigendom van de abdij van Ename. Doordat de bevolking er vee liet grazen, veranderde het bos deels in grasland met struiken. Vanaf de 13de eeuw plantte de abdij opnieuw bomen en werd het bos een middelhoutbos, met een dichte struiklaag die om de 9 jaar werd gekapt. Enkele bomen bleven ongemoeid en werden groot. Zo ontstond een open en licht bos, waar tal van planten en dieren zich thuis

voelden.
Toen in de tweede helft van de 19de eeuw het bos in akkers werd omgezet om de hongerlijdende bevolking te voeden, bleven nog voldoende houtkanten over waarin zeldzame planten konden overleven. Op het einde van de 19de eeuw werden die akkers al opnieuw bebost. De herbebossing en het huidige natuurbeheer hebben ervoor gezorgd dat de bijzondere flora zich opnieuw overal heeft verspreid.

Unieke voorjaarsflora

De onderbegroeiing in Bos t'Ename bestaat uit een hakhoutlaag van gewone es, zwarte els en hazelaar. De boomlaag bestaat vooral uit zomereik en gewone es, aangevuld met beuk en Canadapopulier. Ook zoete kers, wilde mispel, tweestijlige meidoorn, wilde appel, kardinaalsmuts en wegedoorn komen in het bos voor.

In het voorjaar is de bosbodem op heel wat plaatsen een kleurrijk tapijt van voorjaarsbloeiers. Om sierlijke plantjes als speenkruid (geel), bosanemoon (wit), slanke sleutelbloem (geel), wilde hyacint (blauw), sneeuwklokje (wit), éénbes, gewone salomonszegel (wit), paarse schubwortel en gevlekt longkruid (blauw/rood) te zien, moet je Ename al in maart of april bezoeken.
Later, als er door het bladerdek minder licht op de bosbodem valt, verdwijnt die vroege bloemenpracht.

Oost-Vlaams Roodbont

Roodbontrunderen f: Jean De Lafonteyne

Om Bos t'Ename te beheren, doen we een beroep op begrazing met paarden en runderen. Door de introductie van een beperkt aantal paarden of runderen in natuurterreinen wordt een situatie uit vroeger tijden hersteld, toen grote grazers door hun graasgedrag een gevarieerd landschap met half-open karakter in stand hielden.
Door de extensieve begrazing ontstaan allerlei variaties in de plantengroei – de dieren grazen niet overal even intensief – en dat komt de soortenrijkdom van fauna en flora ten goede. In Bos t'Ename graast, naast een groepje Poolse konikpaarden, een kudde Oost-Vlaamse roodbontrunderen, een zeldzaam ras van bij ons. Op die manier draagt het natuurbeheer bij tot het behoud van een stukje erfgoed.

Soortenrijk

In het natuurgebied liggen een paar erg waardevolle poelen. In die poelen huizen vier soorten watersalamanders, waaronder de zeldzame kamsalamander. In de omgeving groeien kenmerkende planten zoals waterviolier en watertorkruid. In het natuurgebied broeden ruim 60 vogelsoorten. Het bos is ook een veilige thuis voor zoogdieren als bunzing, steenmarter, wezel, hermelijn, vos, eekhoorn en eikelmuis. Er worden 30 soorten dagvlinders waargenomen; keizersmantel, rouwmantel en sleedoornpage zijn maar enkele van de vele pareltjes.

Archeologische site

Een wandeling in het natuurgebied is perfect te combineren met een bezoek aan de archeologische site in Ename, waar een stuk vroegmiddeleeuwse wereld uitstekend bewaard bleef. Het rijke verleden van dit stadje als grens- en handelscentrum wordt schitterend geëvoceerd in het provinciaal museum Ename 97.

Natuureducatief Project 't Spei

Oudenaardse bossen

Jan Heirweg en Anaïs De Kocker

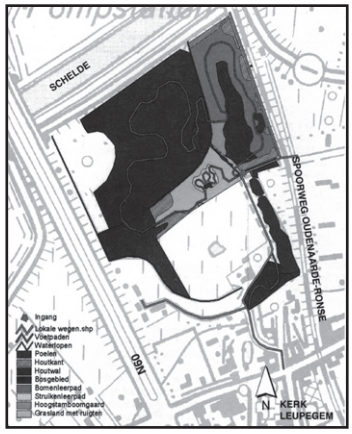

Net buiten het centrum van Oudenaarde ligt een stukje groen waar schoolkinderen hun hartje kunnen ophalen. 't Spei is een natuureducatief gebied met poelen, bosjes en een bomen- en struikenleerpad, ideaal om natuuronderwijs in de praktijk te brengen.
Maar ook voor wandelaars en de inwoners van de stad is het een heerlijke plek om te vertoeven, daarom stellen we 't Spei graag even voor.
'Spei' is een oude benaming voor sas en 't Spei dankt dan ook haar naam aan het vroegere sas van Pamelekerk. Met de rechttrekking van de Schelde werd het sas op zijn huidige plaats gebracht, stroomafwaarts het stadscentrum.

Speibos

f: Pieter Heirweg

Het gebied, dat eerst Speibos heette, ontstond in 1988 tijdens de actie 'Plant een bos'. Toen plantten honderden schoolkinderen uit Oudenaarde een gemengd loofbos aan van ruim 3 ha. Het duurde tot 1997 voor er binnen de Milieuraad een lokale werkgroep werd opgericht om het gebied verder te ontwikkelen tot natuureducatieve zone. Nog datzelfde jaar startten de werken: twee ondiepe plassen werden uitgediept tot amfibieënpoelen en aan de rand van het bos werd gewerkt zodat er een geleidelijke overgang zou ontstaan van bomen, via een struiklaag, naar grasland.
In een vochtige paardenweide langs de spoorweg was in de loop van de jaren een wilgenbos met meidoornstruiken ontstaan. De meeste bomen waren erg aangevreten door de paarden en moesten geveld worden. Sommige wilgen werden geknot of worden nu nog als hakhout onderhouden.

Bomen- en struikenleerpad

't Spei is ondertussen een gebied van 9 ha. Het werd uitgebreid in 1998 met een aantal paardenweides waar de stad een bomen- en struikenleerpad aanplantte: met een determinatiesleutel op basis van de bladkenmerken kunnen bezoekers 38 verschillende boomsoorten en 24 verschillende struiksoorten ontdekken langs het parcours. Ook in dit nieuwe deel van het gebied waren er al twee verlande poelen die in ere werden hersteld zodat kikkers, padden, salamanders en waterinsecten een nieuwe thuis vonden. Vleermuizen kunnen sindsdien overwinteren in een nieuwe kunstmatige overwinterplaats.

Kleine landschapselementen

In 't Spei kregen kleine landschapselementen (KLE's) extra aandacht. Je vindt er een gemengde knotbomenrij van wilg, es, zwarte populier en haagbeuk en kaphagen van es en haagbeuk. In de lente vrolijken de mei- en sleedoornbloesems in de gemengde hagen het gebied op. Om de zes à negen jaar worden de houtkanten gekapt waarin 10 à 15 verschillende soorten bomen en struiken staan. Er is dus veel te ontdekken en bovendien zijn alle hagen en houtkanten aangeplant met streekeigen plantgoed.
Het grasland wordt twee keer per jaar afgemaaid en het maaisel wordt afgevoerd, zodat de bodem verschraalt en er zich een bloemenrijk grasland kan ontwikkelen.
't Spei is zoals elk bos toegankelijk van zonsop- tot zonsondergang. Enkel wandelaars zijn toegelaten, fietsers niet.

Genetica in natuurbeheer en -behoud: van terrein naar labo en terug

Peter Breyne & Joachim Mergeay

Dat genetisch onderzoek zich niet beperkt tot het opsporen van erfelijke ziektes, forensisch onderzoek, of om landbouwgewassen te veredelen en genetisch te modificeren, is reeds aan bod gekomen in Meander in recente artikels over bosroos en sleedoorn. Maar wat heeft genetica, naast specifiek onderzoek naar soorten, te maken met natuurbeheer en –behoud? Wordt natuurbeheer vandaag de dag uitgevoerd in laboratoria in plaats van op het terrein? In modern natuurbeheer moet genetisch onderzoek een centrale rol spelen omdat genetische variatie aan de basis ligt van de biodiversiteit en kan bijdragen tot het aanreiken van oplossingen voor hedendaagse knelpunten en bekommernissen in natuurbeheer. Met dit artikel willen we dit verduidelijken, de mogelijkheden van genetisch onderzoek duidelijk maken, een aantal essentiële processen en begrippen toelichten en elke conservator en natuurliefhebber warm maken voor het nut van genetisch onderzoek.

De biodiversiteitspyramide

Ecosystemen moeten in stand gehouden worden, anders kunnen soorten er niet in overleven. Echter, soorten kunnen niet overleven zonder een voldoende grote genetische variatie. Genetische diversiteit bepaalt immers voor een groot deel hoe populaties en soorten zich kunnen aanpassen aan wisselende levensomstandigheden, een veranderend milieu, vervuiling, habitatfragmentatie,… Bovendien staan deze drie biodiversiteitniveaus (fig. 1) niet los van elkaar: de genetische samenstelling van een populatie bepaalt mee of deze al dan niet goed aangepast is aan een bepaalde conditie in een leefgebied. Dit kan een weerslag hebben op het functioneren van andere soorten, en dus op de werking van het ecosysteem. Een populatie die genetisch divers is, is beter opgewassen tegen bijvoorbeeld een ziekte. Als de genetische variatie te klein is, dreigt de kans op uitsterven, hetgeen dan ook zijn invloed heeft op onder andere prooidieren en predatoren in het ecosysteem. Genetische factoren kunnen zo de richting waarin ecosystemen ontwikkelen beïnvloeden.

Genetische aspecten onderschat

Nochtans constateren we in allerhande beleidsdocumenten een schrijnend gebrek aan aandacht voor genetische variatie, zowel in België

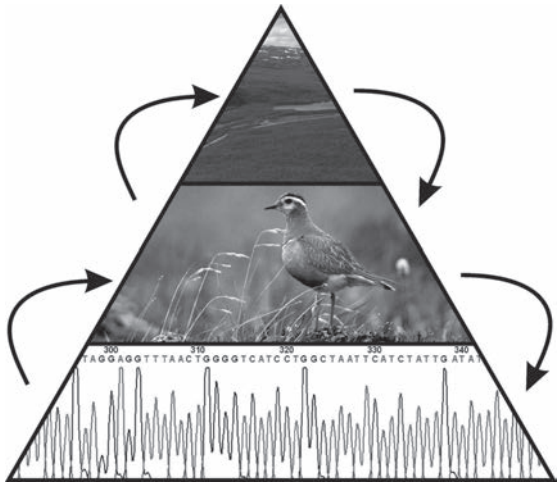

fig. 1. Biodiversiteitspyramide: elk ecosysteem (boven) bestaat uit populaties van meerdere soorten (midden), die op hun beurt uit duizenden genen (onder) bestaan. Alle niveaus beïnvloeden elkaar via talloze interacties en terugkoppelingen op zowel positieve als negatieve wijze. De diversiteit aan genen en hun interacties beïnvloeden het succes van de individuele populaties. De interacties tussen de verschillende soorten beïnvloeden de functionering van het ecosysteem, dat op zijn beurt beperkingen oplegt aan de soorten en aantallen die erin kunnen voorkomen. Populatie-aangroei en -afname, dispersie en migratie beïnvloeden de grootte van elke populatie, en de genetische diversiteit ervan.

als in de rest van de landen die de conventie van Rio ondertekenden. Instandhoudingsdoelstellingen, soortbeschermingsplannen, habitat- en vogelrichtlijnen en dergelijke, richten zich op soorten of ecosystemen, en hebben weinig tot geen aandacht voor genetische diversiteit en evolutionaire processen. Nochtans zijn deze laatste belangrijk. Biodiversiteit is geen statisch gegeven, het verandert voortdurend doordat populaties zich proberen aan te passen, omdat de wereld rondom hen continu verandert. En veranderingen hoeven niet noodzakelijk groot en ingrijpend te zijn zoals de klimaatverandering. Het kan evengoed een nieuwe ziekte zijn, of een verandering in zuurtegraad van een bodem, iets meer bemesting, minder voedsel, een natter voorjaar, een grote boom in een bos die omgevallen is,...

Het nakend verlies aan biodiversiteit, uitgedrukt in soorten, is indrukwekkend en angstaanjagend: praktisch één derde van alle soorten is met uitsterven bedreigd (www.iucn.org). Het verlies aan biodiversiteit in termen van genetische variatie is allicht nog erger maar bij gebrek aan gefundeerd wetenschappelijk onderzoek moeilijk in te schatten. Verlies aan biodiversiteit is hoofdzakelijk het gevolg

van habitatverlies en fragmentatie, exoten, vervuiling, overexploitatie en klimaatverandering. Dit uit zich vaak het eerst, zij het vaak niet zichtbaar, in de genetische variatie. Om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen is wetenschappelijke kennis omtrent de mechanismen en processen die inwerken op de genetische structuur van populaties en soorten daarom onontbeerlijk.

Voor de conservator, natuurbeheerder en -liefhebber ligt het uiteraard nog moeilijker. Het aantal soorten binnen een gebied, het aantal populaties en het aantal individuen binnen populaties kan je bepalen of inschatten door observatie en tellingen; het genetisch potentieel van een populatie of soort vergt gespecialiseerd onderzoek in een genetisch labo en accurate data-analyse. Voor de modale conservator en vrijwilliger moeilijke materie en slecht toegankelijk, maar toch zeer waardevol. Daarom geven we enkele algemene principes mee die verband houden met genetische diversiteit en de rol die ze spelen in populatiebiologie.

Stichtereffect, genetische drift en effectieve populatiegrootte

Als natuurliefhebber kan je enthousiast zijn over een nieuwe, zeldzame inheemse soort die opduikt in je favoriete natuurgebied en er zowaar in slaagt een populatie te vormen en tot voortplanting overgaat. Een aanwinst denk je dan, maar helaas, schijn bedriegt soms. Als het aantal stichtende individuen beperkt is, zal er maar weinig genetische variatie aanwezig zijn. Genetici spreken van een 'stichtereffect' (zie kader hiernaast). Doordat het aantal genetisch verschillende individuen klein is, verhoogt bij voortplanting de kans op inteelt heel sterk en verkrijgen we individuen die allemaal zeer sterk verwant zijn en in hoge mate homozygoot (kader) zijn.

Inteelt op zich is niet noodzakelijk problematisch, maar het verhoogt de kans dat nadelige (recessieve) allelen (kader) tot uiting komen. In vele gevallen ziet men een plotse sterfte bij een kritische graad van inteelt, waardoor een kleine maar schijnbaar succesvolle populatie plots kan ineenstorten. In andere gevallen kan inteelt in combinatie met een kleine omgevingsverandering catastrofale gevolgen hebben. Mits genetische voorkennis had men hierop kunnen anticiperen.

'Genetische drift' (kader) leidt tot een toevallig verlies van genetische diversiteit. Hoe groter de populatie, hoe kleiner toevalseffecten zijn. Als je een munt vijf maal opgooit, is de kans dat je vijf keer opeenvolgend kruis of munt gooit 6,25 %. Gooi je die munt twintig maal op, dan is de kans dat je telkens dezelfde zijde gooit één op honderd miljoen. Toeval is dus belangrijker naarmate je populatie (in dit geval aantal keer) van opgegooide munten kleiner is. Met genetische drift is het net zo (fig. 2).

Hoe zeldzamer een allel (kader), hoe groter de kans dat het verloren gaat door toeval. In realiteit zijn er vaak veel meer dan twee allelen van een gen (soms tientallen), waarvan vele in een lage frequentie voorkomen. Zelfs in relatief grote populaties is de kans op verlies van zeldzame allelen niet klein. Overtuig jezelf eens met enkele simulaties, bv via http://exceltemplates.net/wp-content/excel/GeneticDriftWorkbook.zip. Uit dit type simulaties werd overigens een algemene vuistregel gedestilleerd voor duurzaam behoud van populaties, die stelt dat de kans op verlies van genetische variatie onaanvaardbaar groot is onder een populatiegrootte van 500 individuen in een ideale populatie (kader;

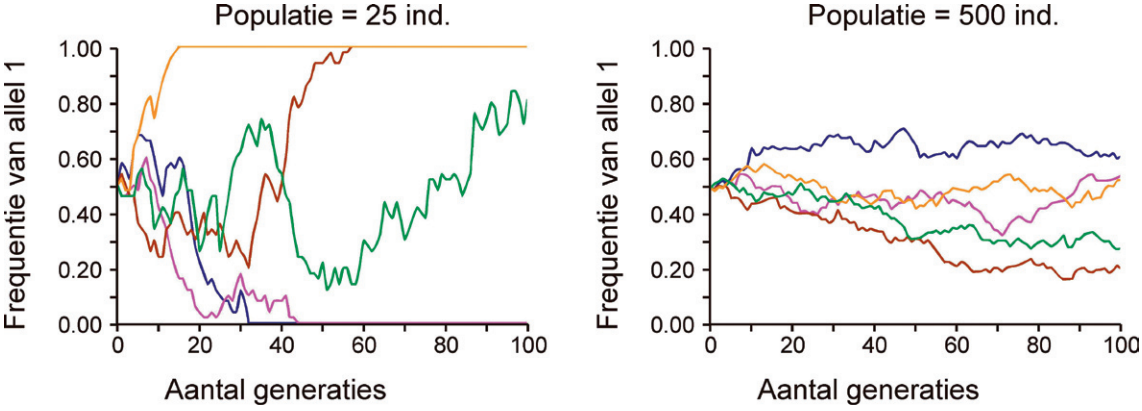

fig. 2: Weergave van vijf simulaties van het effect van genetische drift in een populatie van 25 individuen (links) en van 500 individuen (rechts) op de frequentie van een allel dat aanvankelijk met een frequentie van 50 % voorkomt in de populatie, gedurende honderd generaties. In de kleinste populatie zie je dat vier op vijf keren de genetische variatie verdwijnt, doordat er ofwel fixatie optreedt (allel één naar 100 %) ofwel dat allel één verloren gaat (allel één naar 0 %). In de grootste populatie treedt geen fixatie noch verlies van allel één op.

Verklarende termen

Allel: Een variant van een gen. Elke diploïd organisme heeft twee allelen van elk gen. In een individu kunnen beide allelen gelijk zijn (homozygoot) of verschillend zijn (heterozygoot). In een natuurlijke populatie kunnen soms meerdere tientallen allelen van een bepaald gen voorkomen.
Chromosoom: Een streng DNA in de celkern die drager is van genen. In diploïde organismen komt elk chromosoom tweemaal voor, waarbij elke ouder één kopie heeft overgedragen aan de nakomeling. Een mens heeft 23 chromosomenparen. Sommige organismen hebben slechts één paar, bij andere kan dat in de honderden oplopen.
DNA: Drager van het erfelijk materiaal (genotype) dat wordt doorgegeven aan nakomelingen. Het DNA is opgedeeld in chromosomen en omvat alle genen (bij de mens zo'n 30.000) waarvan er verschillende varianten (allelen) bestaan die grotendeels bepalen hoe we er uit zien (fenotype).
Dominant: een dominant allel is een allel dat indien aanwezig, altijd zichtbaar is in het fenotype. Bij oogkleur is bruin (genotype BB of Bb) dominant over blauw (genotype bb).
Effectieve populatiegrootte: Grootte van een ideale populatie (Ne) die even veel aan genetische drift onderhevig is als de waargenomen census populatie (Nc). Afwijkingen zijn te wijten aan verschillen in voortplantingssucces tussen individuen in een populatie, bijvoorbeeld als gevolg van een scheve sekseratio tijdens voortplanting (haremvorming). Gemiddeld genomen is de effectieve populatiegrootte tien maal kleiner dan de waargenomen populatiegrootte. Bij zeevissen is deze ratio eerder van de grootteorde één op honderdduizend.
Fenotype: Kenmerken van een organisme die bepaald worden door het genotype en de omgeving.
Gen: Een gen draagt de informatie voor een bepaald kenmerk (fenotype, bijv. kleur van de ogen). Veelal is interactie tussen meerdere genen bepalend voor een fenotype.
Genetische differentiatie: Maat voor de hoeveelheid genetische verschillen tussen populaties. Dit is het gevolg van een combinatie van toevalsprocessen (genetische drift) en natuurlijke selectie. Hoe kleiner populaties zijn, hoe belangrijker het aandeel van genetische drift in genetische differentiatie is. Wordt typisch weergegeven als Fst, de inteeltcoëfficiënt F van de subpopulatie ten opzichte van de totale metapopulatie.
Genetische drift: Toevallige fluctuaties in de samenstelling van allelen in een populatie. Leidt op termijn altijd tot verlies van genetische variatie en afname van heterozygositeit. De sterkte van genetische drift is omgekeerd evenredig met de populatiegrootte.
Genotype: De genetische samenstelling van een organisme, de optelsom van alle genen.
Heterozygoot: De twee allelen van een gen in een diploid organisme zijn verschillend. De graad van heterozygositeit over meerdere genen is een maat voor de interne genetische diversiteit van het individu.
Homozygoot: De twee allelen van een gen in een diploid organisme zijn identiek als gevolg van verwantschap van de ouders via een voorouder. Inteelt leidt tot verhoging van de graad van homozygositeit. Hierdoor komen recessieve (disfunctionele) allelen tot uiting in het fenotype, daar waar deze in heterozygote individuen worden verborgen door het dominante (functionele) allel.
Ideale populatie: Populatie met een sekseratio (verhouding mannetjes-vrouwtjes) van 1/1 waarin elk individu een even grote kans heeft om met eender welk ander individu van het andere geslacht te paren, en waarin de kans op succesvolle reproductie voor elk individu gelijk is.
Inteelt: Kruising (voortplanting) tussen verwanten. Leidt tot een toename van de homozygositeit. Wordt weergegeven door de inteeltcoëfficiënt F.
Inteeltdepressie: Afname in overleving en voortplantingssucces (fitness) als gevolg van inteelt en verhoogde homozygositeit, vaak als gevolg van blootstelling van recessieve allelen in homozygote toestand.
Metapopulatie: Een set van populaties die via dispersie en migratie in contact met elkaar staan.
Natuurlijke selectie: een evolutionair proces waarbij overefbare kenmerken die overleving en voortplanting (fitness) bevorderen doorgegeven worden aan volgende generaties, en waardoor ze meer voorkomen in de populatie. Kenmerken die fitnessverlagend zijn nemen door natuurlijke selectie af.
PCR: Afkorting van Polymerase Chain Reaction. Methode die toelaat om specifieke stukken DNA in korte tijd te vermenigvuldigen tot een niveau dat waarneembaar is voor analyse.
Ploidie: Term die aangeeft hoeveel kopieën van elk chromosoom aanwezig zijn in een cel of organisme. Haploide cellen (Grieks: aplos: enkelvoudig) bevatten één kopie, diploide twee (diplos: dubbel), triploide drie, etc. Men spreekt van polyploidie indien er meer dan twee kopieën zijn van elk chromosoom. Polyploidie komt vaak voor bij planten, in mindere mate bij dieren.
Recessief: een recessief allel is een genvariant die een slecht of niet functionerend genproduct aflevert. De oogkleur blauw wordt veroorzaakt doordat er geen zwart pigment afgezet kan worden in de iris. Een recessief allel komt enkel tot uiting in het fenotype wanneer beide kopieën disfunctioneel zijn. Bij albinisme geldt hetzelfde principe, maar kan er nergens zwart pigment aangemaakt worden.
Stichterseffect: Toevallige afwijking van de allelfrequenties in een stichtende (want nieuwe) populatie ten opzichte van de bronpopulatie. Is sterker naarmate deze nieuwe populatie kleiner is.

zie ook 'effectieve populatiegrootte'). Uit langdurig populatie-ecologisch onderzoek blijkt dat voor de meeste soortgroepen een duurzame populatie minimaal 5000 individuen moet tellen. Gegeven dat een effectieve populatiegrootte (zie kader) doorgaans tienmaal kleiner is dan het aantal aanwezige individuen (de census populatiegrootte), komt dit getal opvallend goed overeen met de theoretische simulaties van genetische data.

Migratie vanuit een andere populatie kan het effect van 'genetische drift' compenseren, door een verloren allel terug in de ontvangende populatie te brengen. Maar hoe meer geïsoleerd een populatie is, hoe minder migratie kan compenseren. Ook hier is er een algemene vuistregel: met één migrant per generatie per populatie kan je verlies van genetische diversiteit voldoende compenseren. Maar relatief gezien is dit voor kleine populaties veel ingrijpender dan voor grote populaties: waar tien effectieve migranten tussen tien grote populaties met elk tienduizend planten per generatie voldoende zijn voor de instandhouding van een hele 'metapopulatie' (kader), zijn na habitatversnippering die geleid heeft tot 500 populaties met elk 200 individuen, 500 effectieve migranten nodig. Ondanks het feit dat het totale aantal planten gelijk is, moet in deze situatie, als gevolg van versnippering, de verbreiding met een factor 50 toenemen om verlies van genetische diversiteit tegen te gaan. De verbreidingscapaciteit van elke soort verschilt echter ook. Soorten met een lage neiging tot verbreiding (ten gevolge van fysieke beperkingen maar ook door gedrag) zijn dus gevoeliger aan versnippering en kunnen dan ook sneller nadelige gevolgen ondervinden van een dalende populatiegrootte.
Verlies van genetische variatie leidt uiteindelijk in de meeste gevallen tot een hogere graad van inteelt, een lager aanpassingsvermogen, een lagere overlevingskans en reproductiesucces, en maakt uiteindelijk een populatie of soort gevoeliger voor wisselende omgevingsfactoren.

En nog meer verontrustend is het feit dat de waargenomen populatiegrootte bijlange geen reflectie is van de eigenlijke of 'effectieve populatiegrootte' (kader). Niet alle mannetjes en vrouwtjes in een populatie nemen evenveel deel aan de reproductie en produceren even veel nakomelingen. Oudere, dominante mannetjes zorgen bijvoorbeeld voor meer nakomelingen dan jonge dieren en paren in kleine populaties vaker met hun dochters. Inteelt dus… En zo belanden ze in een neerwaartse spiraal.

De extinctiespiraal

Habitatverlies en fragmentatie, exoten, vervuiling, overexploitatie en klimaatverandering zijn de voornaamste elementen die het verlies aan biodiversiteit bewerkstelligen. Al deze processen leiden direct of indirect tot kleinere, meer geïsoleerde populaties met een genetische variatie die door genetische drift afneemt. Een verminderde connectiviteit heeft als gevolg dat er minder uitwisseling is van genetisch materiaal en dat populaties zich op eilandjes bevinden waar toevalseffecten een dramatische impact kunnen hebben. De afgelopen decennia hebben ook veranderende milieuomstandigheden een nefaste invloed gehad. Vervuiling van bodem, water en lucht en klimaatveranderingen zorgen er voor dat vele leefgebieden minder geschikt worden voor veel soorten.

Om te overleven moet een soort zich dus aanpassen of verhuizen. Om aan te passen is genetische variatie noodzakelijk, om te verhuizen is connectiviteit nodig. Indien niet aanwezig, is de populatie gedoemd te verdwijnen. Bij overexploitatie worden de populaties rechtstreeks onder druk gezet of vernietigd. Ook al is het habitat geschikt, overexploitatie leidt tot minder individuen en minder genetische diversiteit, wat vooral een probleem is bij kleine populaties. De toenemende aanwezigheid van exoten ten slotte, beïnvloedt of bedreigt de inheemse soorten en ecosystemen door competitie voor geschikt habitat, voedsel,…

De combinatie van deze factoren zorgt voor een quasi onoverkomelijke hindernis: populaties worden steeds kleiner, maar moeten zich almaar sneller aanpassen aan externe factoren. Voor deze evolutionaire aanpassingen is genetische diversiteit onontbeerlijk, maar die gaat verloren doordat de populaties kleiner worden en meer geïsoleerd raken... Dit leidt ertoe dat populaties en soorten in een extinctiespiraal kunnen terecht komen (fig. 3) waar ze zonder ingrijpen van een beheerder niet meer uitraken.
Deze effecten zijn niet noodzakelijk snel merkbaar in natuurlijke omstandigheden. Vooraleer het tekort aan genetische variatie in een populatie zichtbaar is in het 'fenotype' van organismen (kader) is het echter reeds merkbaar in het 'genotype' (kader). Genetisch onderzoek kan dit aantonen en fungeren als een

eurabo
natuurlijk!
bio-ecologische bouwmaterialen
voor energiezuinige houtbouw
FSC
Het keurmerk voor verantwoord bosbeheer
VIBE
www.eurabo.be
Beekstraat 32, 9600 Ronse - tel. + 32 55 23 76 75 - info@eurabo.be

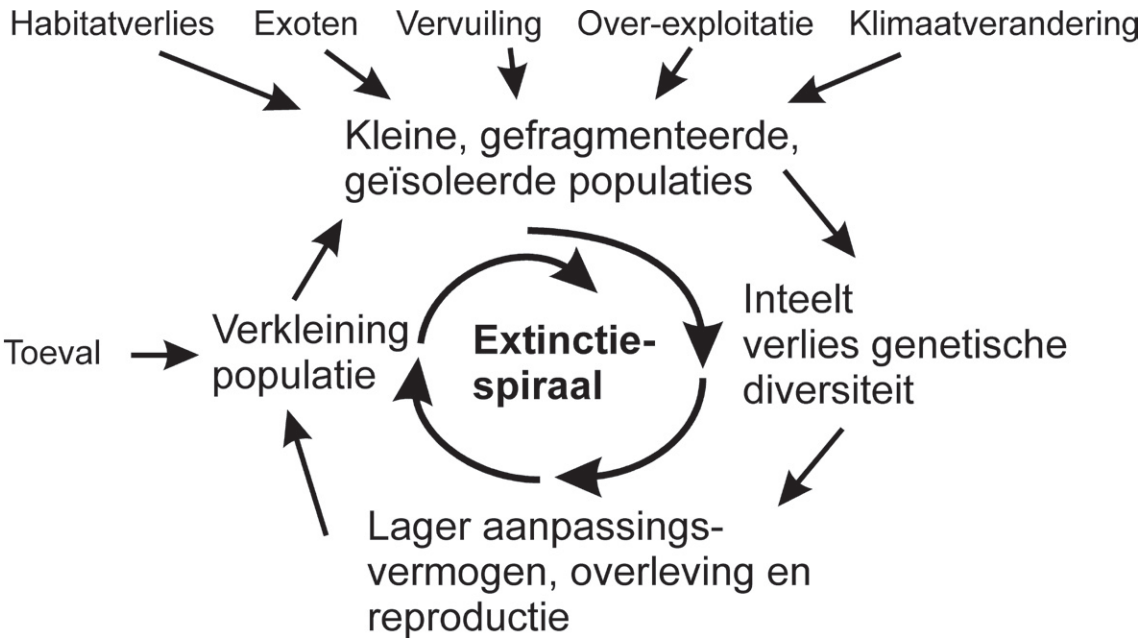

fig. 3. De extinctiespiraal. Externe invloeden leiden tot kleinere populaties, die meer geïsoleerd raken van elkaar. Daardoor zijn deze populaties meer onderhevig aan genetische drift en inteelt, hetgeen een negatieve weerslag heeft op fitness en de kansen op aanpassing aan de externe invloeden verkleint. Versterkt door toevallige veranderingen in de omgeving leidt dit tot een verdere afname van de populatiegrootte, waardoor genetische drift en inteelt verder kunnen toenemen, enz. (naar Frankham et al., 2002).

vroegtijdig alarmsignaal om aan te geven of het al dan niet goed gaat met de populatie of soort.

Multidisciplinaire aanpak natuurbeheer en -gebruik

Een duurzaam beheer en gebruik van de natuur staat of valt met de toepassing van de kennis die we hebben over de componenten van deze natuur en hun interacties. Een belangrijke natuurbeheervraag waaraan genetisch onderzoek kan bijdragen tot een antwoord, is: hoe duurzaam is onze natuur? Hieronder vallen deelvragen zoals: hoe groot moet een leefbare populatie minimaal zijn, is er voldoende connectiviteit tussen (deel)populaties en maken individuen daar ook gebruik van (denk maar aan ecoducten), is de fitness en het adaptatievermogen van de populatie voldoende hoog om extinctie te vermijden in het licht van omgevingsveranderingen, indien een populatie het niet goed doet, is bijplaatsen van 'vers bloed' (translocaties) een goede oplossing, zijn herintroducties een mogelijke oplossing voor het goed kunnen functioneren van een ecosysteem, enz… Daarbij mag nooit uit het oog verloren worden dat natuurlijke processen, interacties tussen soorten onderling en tussen soorten en de omgeving cruciaal zijn. Veelal is hiervoor voldoende ruimte nodig of een (multi)functioneel landschap dat dergelijke processen en interacties toelaat. Professioneel natuurbeheer vergt dus een multidisciplinaire aanpak waarvan genetisch onderzoek een onderdeel is.

Genetisch onderzoek zal geen universeel antwoord geven op bovenstaande vragen. De vraag "hoe doe ik aan genetisch verantwoord natuurbeheer" kan je gewoonweg niet condenseren tot een allesverklarende formule. Wel kunnen we een houvast bieden aan de beheerder, gebruiker en beleidsmedewerker, en opties aanreiken die genetica kan leveren in het algemene beleid en het dagelijkse beheer van natuurgebieden en soorten, en in het behoud van genetische diversiteit.

Peter Breyne en Joachim Mergeay zijn verbonden aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Bronvermelding: Deze bijdrage is gebaseerd op een artikel dat werd gepubliceerd in een themanummer van het tijdschrift De Levende Natuur (P. Breyne & J. Mergeay, Genetica in natuurbeheer, De Levende Natuur, maart 2011). In dit themanummer komen meerdere specifieke voorbeelden van genetisch onderzoek in natuurbeheer aan bod. Het is te verkrijgen door 15 euro,- over te maken op P.R. 000-1701789-21 t.n.v. Abonnementenadministratie De Levende Natuur, Wageningen, o.v.v. 'Genetica, maart 2011'. Zie ook www.delevendenatuur.nl.

Geef de vos een echte kans

Rik Desmet en Norbert Desmet

Te vaak wordt ervan uitgegaan dat iedereen in deze dagen meer natuur wil, ook al omdat men ons om de oren slaat met groene tendensen allerlei en toch… als het wat te dichtbij komt toont een deel van de maatschappij zijn ware gelaat. Zo is iedereen natuurliefhebber tot de vos in zijn achtertuin passeert en wees maar op uw hoede als je het opneemt voor diezelfde vos, het kan de gemoedsrust erg verstoren. In de huidige verarmde natuur is het een half wonder dat hij kan standhouden: weg zijn de konijnenaantallen en woelmuizen van vroeger als gemakkelijke prooi het jaar door. De vos is teruggekomen en heeft zich wonderwel (of noodgedwongen) aangepast: moderne vossen eten ratten en muizen uit de grachten, fruit uit de verwaarloosde boomgaarden, slakken uit de wegkant, verkeersslachtoffers op onze wegen… En uiteraard staan ook kippen en andere huisdieren op het menu waar ze erbij kunnen, zeker nu er door de vernieuwde jachtwetgeving minder 'boskippen' of fazanten gelost worden. Of niet? Want ik zie nu plots verbazend veel fazanten opduiken in de eerste voorjaarsdagen, onmiskenbaar gelost door de jagers in de hoop dat ze zullen broeden, de vos zal weer content zijn. Als schakel in een natuurlijk evenwicht is de vos even evident als een buizerd boven een bos, maar de weerstand blijft ongemeen hevig, of zeggen we kortzichtig?

Zo zouden we van een journalist op z'n minst een schijn van onpartijdigheid mogen verwachten. Getuige een artikel over de vos in Het Nieuwsblad van 08-02-2011 zijn er journalisten die blijkbaar een andere mening toegedaan zijn. Het schrijfsel kon zo uit 'de Vlaamse Jager' geplukt zijn. De obligate foto van een jager die fier een geschoten vos toont kon er uiteraard niet in ontbreken, en dat terwijl de jagers niet nalaten te hameren op het feit dat diezelfde vos allerlei ziektes zou overbrengen. In het artikel is er sprake van 30 000 tot 40 000 vossen in Vlaanderen. Op wat die cijfers steunen wordt er niet bij vermeld. In een ander artikel van 7-02 bombarderen jagers zich (nogmaals) tot de 'enige, echte gediplomeerde natuurkenners'.

Om maar te zeggen dat de vos de laatste tijd maar al te vaak voor controverse zorgt. Met aan de ene kant de jagers en houders van neerhofdieren die pleiten voor een verregaande bejaging van de vos, ook 's nachts met de kogel, daarbij gesteund door (lokale) politiekers die er electoraal gewin in zien. Anderzijds zijn er Natuurpunt en Vogelbescherming Vlaanderen die een lans breken voor dit roofdier dat na een lange afwezigheid weer zijn plaats heroverd heeft in het Vlaamse landschap. Het is daarbij Vlaanderen onwaardig te moeten vaststellen dat de enige wetenschapper die na jarenlang doorgedreven onderzoek aan het INBO recht van spreken heeft zowaar het zwijgen opgelegd wordt door het kabinet Schauvliege. Op een hoorzitting voor het Vlaamse parlement over de vossenproblematiek moest dan maar een Nederlands specialist opgetrommeld worden.

foto: Rik Desmet

De wetenschappelijke conclusies zijn nochtans duidelijk: de dichtheid in Vlaanderen is nog vrij laag te noemen (1 per km² in het voorjaar, twee per km² in het najaar), de bestrijding van de vos doet de worpgrootte en aantal vrouwtjes dat jongen krijgt toenemen en vergroot de dispersie, er is op dit ogenblik geen gevaar voor de verspreiding van de vossenlintworm, een daling van het aantal vossen vermindert het risico niet op schade in de kippenhokken (enkel uitroeien is daarvoor afdoend), enkel een betere bescherming van de neerhofdieren is efficiënt, de rat is in Vlaanderen het belangrijkste voedsel van de vos…

De bevoegde(?) minister Joke Schauvliege kiest alvast voor meer mogelijkheden van bestrijding. In haar voorstel van besluit werd een nieuwe mogelijkheid voorzien om 'populatieregulerende acties' uit te voeren 'met het oog op het voorkomen van belangrijke schade aan vee of andere goederen'. Concreet zou er het hele jaar door, dag en nacht, na eenvoudige melding, kunnen worden gejaagd op vossen met het geweer en met kastvallen met lokaas. Het voorstel moest echter voor advies nog naar de MINA-raad en de Raad Van State. Het advies van de MINA-raad maakte er, zowel op het inhoudelijke als het juridische vlak, alvast brandhout van. Tot nader bericht blijft het dus een status quo voor de vos. Wordt ongetwijfeld nog vervolgd (!).

Regionale Plantenatlas Schelde-Leie: stand van zaken

Karel De Waele

In 2005 verscheen de 'Flora van de Vlaamse Ardennen' met als ondertitel 'Regionale plantenatlas Schelde-Leie'. In dit boek werden de plantenwaarnemingen samengebracht uit de periode 1972-2002 in de rechthoek met (ongeveer) als hoekpunten Aarsele, Wetteren, Lierde, Avelgem waarin dus alle gemeenten van de huidige Natuurpuntregio Vlaamse Ardennen *plus* en dus ook enkele aanpalende belangrijke gemeenten zoals Waregem, Merelbeke, Oosterzele en Anzegem.

Sedertdien richtte ikzelf mijn aandacht vooral op de in die periode nog weinig geïnventariseerde km²'s en lanceerde vorig jaar ook een oproep (in onze rubriek 'Plantenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*' op www.plantenwerkgroep.be) om hetzelfde te doen. Deze oproep werd goed beantwoord door enkele 'fanatiekelingen' uit onze regio. Maar ook in de grenshokken die eigenlijk buiten onze regio vielen, meer bepaald naar het Gentse toe, wist ik dat de Plantenwerkgroep van Gent en losse medewerkers zeker niet stil gezeten hadden.

Daarom besloot ik in de wintermaanden eens te gaan snuffelen in de databank van Flo.Wer. Tegenwoordig kan dit gemakkelijk via de website van Florabank bij het INBO, zelfs zonder paswoord.

Kleine kaardenbol *foto: Karel De Waele*

Zoals een middeleeuwse monnik, maar dan wel voor mijn computerscherm, toog ik aan het werk om met een fijn potloodje de kaartjes in mijn persoonlijk exemplaar van de 'Flora van de Vlaamse Ardennen' aan te vullen met de vondsten van de periode 2002-2010.

Het resultaat is adembenemend. Op (bijna) alle kaartjes moest ik bijkomende stipjes aanbrengen. En sommige van die kaartjes gaven zelfs een totaal ander (en volledig) beeld van de verspreiding van de betreffende soorten.

Van drie van die kaartjes geef ik hieronder het resultaat. Het betreft de kaartjes van kleine kaardenbol, moerasmelkdistel en Deens lepelblad. Alle drie deze soorten zijn duidelijk aan een opmars bezig, de eerste langs meerdere waterlopen in de Vlaamse Ardennen, de tweede meer bepaald langs de Schelde, en de laatste langs de viervakswegen met middenberm

***Dipsacus pilosus* - kleine kaardenbol** ***Sonchus palustris* - moerasmelkdistel** ***Cochlearia danica* - Deens lepelblad**

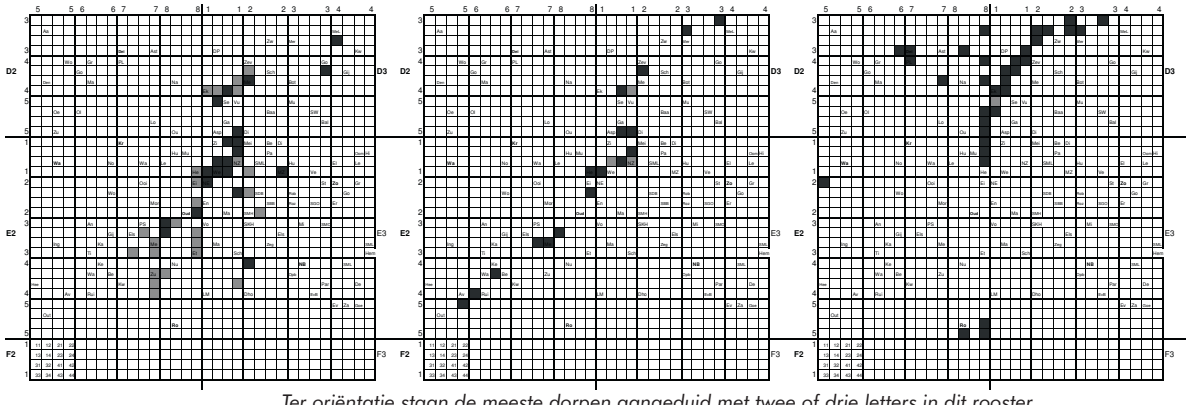

periode 1972-2002

periode 2002-2010

Ter oriëntatie staan de meeste dorpen aangeduid met twee of drie letters in dit rooster.
Voor de duidelijkheid: Deinze staat in D2-37-33; De Pinte in D3-31-34; Waregem in E2-15-41; Oudenaarde in E2-28-43; Zottegem in E3-24-11; Nederbrakel in E3-43-12; Kruishoutem in E2-17-11 en Ronse in E2-58-32.

zoals de N60 tussen Gent en Oudenaarde. Dat deze soorten in de periode vóór 2002 aan onze aandacht ontsnapt waren acht ik uitgesloten: de eerste twee zijn daarvoor te hoog en te opvallend, en in het vroege voorjaar is het weliswaar laag bloeiend Deens lepelblad toch opvallend als wit lint langs die middenbermen (het is dus niet uitgesloten dat er zich toen al enkele verspreide exemplaren gevestigd hadden, maar de echte explosieve verspreiding is slechts rond 2002 begonnen).

Nog adembenemender was het feit dat ik ook niet minder dan 164 nieuwe kaartjes moest bijmaken. Uiteraard meestal van soorten die ik 'tuinvlieders' wil noemen, dit wil zeggen dat ze ofwel zich spontaan via zaad vanuit de tuinen of plantsoenen gingen verspreiden in de vrije natuur, ofwel dat ze via weggeworpen tuinmateriaal in de vrije natuur gedumpt zijn en zich daar zijn gaan vestigen. Gelukkig gedragen de meeste van die soorten zich in dit voor hen meestal minder geschikt milieu en bij gebrek aan de nodige zorgen van de liefhebbende tuinier eerder bescheiden en de kans is groot dat hun voorkomen op die plekken eerder tijdelijk zal zijn (ook al omdat dit meestal op braakliggende stukjes grond is in de nabijheid van huizen en verkavelingen in de buurt van de grotere stedelijke agglomeraties zoals Gent en Oudenaarde). Ze allemaal opsommen heeft daarom ook weinig zin, maar toch wil ik er enkele opvallende vermelden: venushaar, muurfijnstraal, mansbloed, vijg, karmozijnbes, vuurdoorn en slaapkamergeluk. Wel zit daar een agressievere soort tussen die o.a. via tuinvijvercentra en andere ongelukkige introducties op dit moment gecatalogeerd is bij de te bestrijden invasieve soorten, nl. de grote waternavel.

Maar op die nieuwe kaartjes vinden we ook enkele recent oprukkende adventieven, die zeker niet uit tuinen komen, maar eerder toevallig hier terecht gekomen zijn via aanvoer van ander plantaardig materiaal (graanadventieven via veevoer, onkruiden via potgrond, ...).

***Conyza sumatrensis* - hoge fijnstraal**

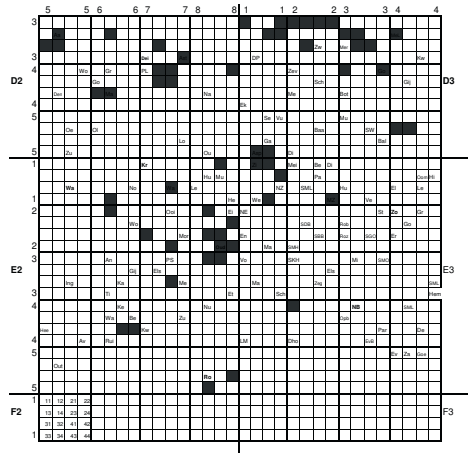

Een mooi voorbeeld hiervan is de hoge fijnstraal, een nauwe verwant van de Canadese fijnstraal, die hier het laatste decennium vanuit het stedelijk milieu aan het oprukken is en waarop onze aandacht gevestigd is dank zij recente botanische artikels in allerlei natuurtijdschriften. Zoals je op het kaartje kan zien zijn er geen grijze vakjes, dus is deze soort niet gesignaleerd voor 2002 in onze streek. Maar bij deze soort zou men dezelfde opmerking kunnen maken als bij het Deens lepelblad: het is niet uitgesloten dat de eerste exemplaren aan onze aandacht ontsnapt zijn (ook al omdat de soort niet uit te sleutelen was in de courante flora's), maar het kaartje wijst toch op een explosieve verspreiding en het ligt in de lijn der verwachting dat dit kaartje de volgende jaren nog zwarter zal worden.

Er blijft dus nog werk aan de winkel! Doordat de planteninventarisaties per km² tegenwoordig bijna onmiddellijk online beschikbaar zijn op het internet (op de website van het INBO) kan men dus bijna continu de evolutie volgen van de flora in Vlaanderen. Daarom blijft het nuttig om te blijven 'strepen' en deze streeplijsten door te sturen naar het INBO of rechtstreeks in te voeren op Florabank. Ook de losse meldingen die op 'waarnemingen.be' gepost worden komen na verloop van tijd in deze databank terecht.

P.V.S. electronic developments b.v.b.a.
E L E K T R O N I C A
ontwerp - productie - repair
+ ZAKLAMPEN www.pvsed.com/zaklampen
voor alle inlichtingen:
info@pvsed.com of 055/49.60.12
Neerstraat 28, 9636 Nederzwalm. BE 866.983.228

Office Partners
méér dan complete kantoorinrichting
gratis cataloog
& info folder
professioneel advies op maat
http://www.officepartners.be
e-mail: officepartners@skynet.be
Doornikstraat 8 - 9700 Oudenaarde
Tel: 055/30.41.13 - Fax: 055/30.91.13

SL: Natuurpunt afdeling Schelde-Leie
SV: Natuurpunt afdeling Scheldevallei
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde.
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalm.vallei
GZ: Natuurpunt afdeling Groot Zingem
DE-*plus*: Natuurpunt afdeling Deinze-*plus*.
HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele.
KRB: Kern 'Rondom Burreken'
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
PAWG: Paddenstoelenwerkgroep Vlaamse Ardennen-*plus*.
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
IWG: Invertebratenwerkgroep 'Lampyris'
NWG: NatuurstudieWerkGroepen Vlaamse Ardennen-*plus*.
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt VA-*plus*
BWG: Bramenwerkgroep Natuurpunt VA-*plus*
MOW: Milieufront Omer Wattez
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu.
TW: Trage Wegen vzw
VA-*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*.
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei.
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen

Vrijdag 1 april 2011

■ **VA+ WMBV+PWG: Cursus 'Planten leren kennen' theorie deel 1.** Start om 19u30. Deze cursus gaat door in de parochiezaal van Etikhove, Nederholbeekstraat 30, te 9680 Maarkedal. Einde omstreeks 22u30. Deze cursus bestaat uit 2 theorielessen en 7 praktijklessen (excursies). Inschrijven kan tot 28 maart door storting van 30 euro/pers (Natuurpuntleden) of 45 euro/pers (niet leden) op rek. 001-5483165-25 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen, Berkenstraat 15, 9680 Maarkedal met vermelding van 'Cursus Planten' en het aantal personen. In het cursusgeld is de syllabus inbegrepen. Info: Johan Cosijn, Natuurpunt Vlaamse Ardennen, tel. 055/30.98.10 en/of Sylvie Decoster, Plantenwerkgroep VA+, tel. 0472/25.43.10 of 055/30.25.89.

Zaterdag 2 april 2011

■ **NWB: Plantenstudiedag in het Bois de la Provision.** Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54. Samenkomst aan het station van Brugelette te 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in nog te bepalen kmhok, met de vroege voorjaarsflora, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Voor kostendelend vervoer vanuit onze regio contacteer Karel De Waele, tel. 09/386.45.60.

Zondag 3 april 2011

■ **DE-plus: Vroegemorgenwandeling te Olsene.** Gidsen: Koen Bilcke, tel. 0473/814358 en Etienne Colpaert, tel.09/386.63.90. Samenkomst om 7u op de parking t.h.v. voetbalplein - Grote Steenweg Olsene (volg het bord 'Olsene Sportief' tegenover het kasteel). Ontdek bij zonsopgang hoe de vogels de dag starten met hun gezang. We wandelen rond het kasteel, de dreef en een stukje wijk en verkennen hiermee een aantal verschillende biotopen. Ook voor beginners. Einde omstreeks 9u30. Meebrengen: goed schoeisel, evt. vogelgids en verrekijker.

■ **VA-plus + CVN+ RLVA: Basiscursus Natuurfotografie, praktijkles (buitenactiviteit 6u30-12u).** Info: CVN Oost-Vlaanderen, Pieter Blondé, pieter.blonde@c-v-n.be of 055/33.54.49.

■ **HRZ: Voorjaarswandeling in het Duivenbos.** Gids: Dries Van Nieuwenhuyse. Verzamelen aan de kerk van Sint-Antelinks om 10 uur. Ondanks de beperkte oppervlakte van het Duivenbos komen er toch verschillende bostypes voor, o.a. bronbos en elzen-olmen-essenbos. Het interessante hieraan is dat elk bostype zijn eigen kruidlaag heeft. Onder andere de bosanemoon vormt op sommige plaatsen werkelijk een wit tapijt op de bosbodem. Uniek! Terug rond 12u30. Bij nat weer zijn laarzen onmisbaar.

Woensdag 6 april 2011

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', les 1: Natuur op mensenmaat.** Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Samenkomst om 19u30 in PNEC De Kaaihoeve, Oude Scheldestraat 16, 9630 Meilegem (Zwalm). Waarom is natuur belangrijk? Hoe kijken we naar de natuur? Hoe ziet die wereld van natuurbehoud eruit? Einde om 22u30.**VA-plus + CVN+ RLVA: Basiscursus Natuurfotografie, theorieles 4.** Start om 19u30 in de Gemeentelijke kleuterschool de Zonnevlier, Gentsestraat 40, 9520 Zonnegem. Einde omstreeks 22u30.

Vrijdag 8 april 2011

■ **VA+ WMBV+ PWG: Cursus 'Planten leren kennen' theorie deel 2.** Start om 19u30. Deze cursus gaat door in de parochiezaal van Etikhove, Nederholbeekstraat 30, te 9680 Maarkedal. Einde omstreeks 22u30. Zie ook 1 april.

Zaterdag 9 april 2011

■ **VA+ WMBV+ PWG: Cursus 'Planten leren kennen' praktijk deel 1** Eeckhoutbos en omgeving. Samenkomst om 14u aan de kerk van Maarke, (kruispunt Maarkeweg – Kokerelle). Einde omstreeks 17u. Lesgever is Hans Vermeulen.

Zondag 10 april 2011

■ **OUD+VWG: Vroegemorgenzangtocht te Oudenaarde.** Gids: André Wandels, tel. 09/383.66.25. Samenkomst om 6u30 aan de vrije parking aan de vestingen te Oudenaarde (einde van Minderbroederstraat). We luisteren en genieten van de vogelzang van de eerste boodschappers van de lente. In dit deel van de lente zijn al meer soorten vogels terug van het verre Zuiden. Ideaal dus voor de beginnende vogelliefhebber om kennis te maken met een paar nieuwe vogelwijsjes. Einde omstreeks 9u30. Meebrengen: laarzen, verrekijker. Zie ook 22 mei.

■ **VUB: Opening wandelpaden in Parkbos-Uilenbroek.** Gidsen: Dominiek Decleyre, tel 0499/80.89.20 en Herman Haustraete, tel. 0475/38.11.05. Afspraak om 9u30 aan de picnic-tafel aan de Waesberg te Lierde. De 'Vrienden van het Uilenbroek' stellen graag het volledig vernieuwde en uitgebreide wandeltracé voor in reservaat Parkbos-Uilenbroek. Er is een rode lus in en rond het Uilenbroek (5km), een groene lus in en rond het Parkbos (5km) en een blauwe overkoepelende lus (10 km). Deze wandelpaden lopen door Natuurpuntpercelen, maar ook over nieuw opengestelde trage wegen. Lees er meer over in Natuur.blad. Tijdens de inwandeling hebben we aandacht voor de ontluikende flora en andere voorjaarsfenomenen. Aansluitend receptie. Einde omstreeks 12-13u. Meebrengen: aangepast schoeisel. 's Namiddags volgt hierop de opvolgactiviteit van de beheerteamdagen rond openstelling van Natuurpuntreservaten. Zie ook op de achterflap.

Zaterdag 16 april 2011

■ **NWB: Plantenstudiedag in Klein-Brabant.** Gids: Nico Wijsmantel, GSM 0476/66.63.68. Samenkomst aan de kerk van Eikevliet om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok D4.14.22, een gevarieerd gebied in de Rupelvallei, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank.

Zondag 17 april 2011
VLAAMSE ARDENNENDAG

■ **RO: Voorjaarsflora in Bois Joly.** Gids: Patrick Alexander, tel. 055/20.71.23. Samenkomst om 14u aan de achterkant van het nieuwe kerkhof van Ronse in de Hogerluchtstraat. Meebrengen: Het steil terrein met grote variatie in hoogteligging vraagt om stevige wandelschoenen of laarzen, ook een verrekijker is nuttig. Einde omstreeks 17u.

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', activiteit 1:** Vlaamse Ardennendag. Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Samenkomst om 10u aan de grote tent. Ontdekking van natuurgebieden via begeleide wandelingen, kennismaking met studiegroepen en verenigingen uit de natuursector, enz. Einde om 17u.

Woensdag 20 april 2011

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', les 2: Huis,- tuin- en keukennatuur.** Info: Vincent Decroock, tel.

0498/10.95.39. Lesgever: Rita Van Stappen, coördinator van NEC De Pastorie. Samenkomst om 19u30 in NEC De Pastorie, Halleweg 15, 9520 Zonnegem (Sint-Lievens- Houtem). Natuur moet je niet ver zoeken. Rond onze eigen woning zit het vol verrassingen. Kijk en tel mee! Hoe maak je van je eigen tuin een mininatuurreservaat? Hoe ga je om met onkruid en lastige beestjes? Einde om 22u30.

Zaterdag 23 april 2011

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', activiteit 2: Speurneuzen in de tuin en op het natuurleerpad.** Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Lesgever: Rita Van Stappen, coördinator van NEC De Pastorie. Samenkomst om 9u in NEC De Pastorie, Halleweg 15, 9520 Zonnegem (Sint-Lievens- Houtem). Met behulp van zoekkaarten inventariseren we de tuin van de oude pastorie van Zonnegem. Op een traject rond de pastorie worden 11 luister-kijk-doe-opdrachten uitgevoerd. Daarna kunnen de cursisten proberen in eigen tuin planten en dieren te benoemen. Einde om 12u30.

Zondag 24 april 2011

■ **GZ: Ochtendwandeling met aansluitend ontbijt door de Scheldemeersen en algemene vergadering.** Gids: Eddy Van Den Abeele tel 09/384.43.54 of 0474/62.20.52. Start om 5u30 aan Huize Adelgoed Omgangstraat in Zingem. Einde wandeling omstreeks 7u30. Meebrengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen.

Paasmaandag 25 april 2011

■ **VA+ WMB: Gezinswandeling in de Maarkebeekvallei.** Gids: Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10. Samenkomst om 14u aan de kerk van Maarke voor een natuurwandeling in de Maarkebeekvallei met speciale aandacht voor de voorjaarsbloeiers in het Eeckhoutbos en het Longkruidbosje. De Maarkebeekvallei strekt zich uit over de gemeenten Oudenaarde, Maarkedal en Horebeke en is grotendeels gelegen op de noordelijke (steile) flank van de Maarkebeek en doet denken aan de landschappen van Valerius De Saedeleer. Einde om 17u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, verrekijker.

■ **HRZ: Geelgorzen-wandeling langs de Trambaan.** Gids: Dirk Noël. Vertrek om 10 uur aan het begin van de Trambaan naast de vroegere parking van de Profi, Solleveld in Herzele. Tijdens de geelgorzen-wandeling hopen we deze prachtige vogel te kunnen waarnemen. Natuurpunt Herzele stelt alles in het werk om de populatie van de geelgors in stand te houden en indien mogelijk zelfs uit te breiden. Dit gebeurt ondermeer door het aanplanten van houtkanten met meidoorn en sleedoorn. Afwisselend met open ruimtes vormen deze houtkanten een goed biotoop. Als je meer te weten wil komen over de geelgors en ook de zang wil beluisteren mis dan deze wandeling niet! Einde rond 12u. Het traject is perfect toegankelijk met kinderwagens en rolstoelen. Meebrengen: verrekijker.

Woensdag 27 april 2011

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', les 3: Achter de schermen van de natuur.** Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Lesgever: Jo Janssens, diensthoofd NME Oost-Vlaanderen. Samenkomst om 19u30 in PNEC De Kaaihoeve, Oude Scheldestraat 16, 9630 Meilegem (Zwalm). Hoe werkt de natuur? Het landschap van de Vlaamse Ardennen lezen en verbanden ontdekken. Aandacht voor habitats en biotopen. Einde om 22u30.

Donderdag 28 april 2011

■ **IWG: Spinnencursus, derde les: het zelf op naam brengen van spinnen.** Begeleiding: Bryan Goethals, tel. 055/60.35.09, bryan.goethals@telenet.be. Samenkomst om 20u in Kasteel Liedts, Parkstraat 4 te Oudenaarde. Einde omstreeks 22u.

Zaterdag 30 april 2011

■ **KBE: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/36.22.79. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/bijl en/of motorzaag, werkhandschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

■ **PWG+SL: Plantendeterminatie en –inventarisatie in het Lozerbos (deel Waterhoek) te Lozere. Tevens praktijkles deel 2 'Cursus 'Planten leren kennen'.** Gids: Henk Coudenys, tel. 09/386.97.11. Samenkomst om 14u op de parking van de Zandvlooi, Passionistenstraat 48, Kruishoutem (Lozer). Determinatie en inventarisatie van bos met kwelzones. Einde om 17u. Meebrengen: laarzen, flora, evt. loep.

■ **NWB + VA: Plantenstudiedag 'Pays des Collines'.** Gids: Erik Cooman, tel. 069/66.15.60. Samenkomst aan de kerk van Grand Monchaut (ten zuiden van Ellezelles) te 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok F3.11.44, met voorjaarsflora in zuur bos, bronbeken, weiland en akkers, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Voor kostendelend vervoer vanuit onze regio contacteer Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Aansluiten voor een halve dag is ook mogelijk (indien enkel in de namiddag best een telefoontje naar GSM 0474/77.82.76 om te weten waar men ons kan vervoegen).

Zondag 1 mei 2011

■ **VA-plus +ANB: Beheerwandeling in bos te Rijst.** Info: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30. Samenkomst om 9u aan de ingang van het bos te Rijst. Voor alle geïnteresseerden die wat meer achtergrond willen verwerven in het beheer van de natuur richten we een thematische wandeling in rond het bosbeheer van de bossen in Vlaamse Ardennen die door het ANB beheerd worden. Doelpubliek zijn uiteraard de vele actieve vrijwilligers van onze werkgroepen, maar zeker ook geïnteresseerde Natuurpuntleden die wat meer over natuurbeheer wensen te weten te komen. Einde omstreeks 12u.

■ **IWG + SL: Lieveheersbeestjestocht door het Lozerbos.** Gids: Ronny De Clercq, tel 055/45.63.42. Samenkomst om 14u op de parking van De Zandvlo, Passionistenstraat te Lozer (Kruishoutem). Op onze wandeling om en door dit gevarieerde bos, zoeken we naar de lieveheersbeestjes die in de verschillende biotopen leven. Meebrengen: aangepast schoeisel, stok en paraplu (om de kevertjes te verzamelen), loep en eventueel Lieveheersbeestjesgidsje. Einde omstreeks 17u.

Woensdag 4 mei 2011

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', les 4: Natuur, daar wordt aan gewerkt.** Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Lesgever: Chris Nuyens, conservator Steenbergse Bossen. Samenkomst om 19u30 in PNEC De Kaaihoeve, Oude Scheldestraat 16, 9630 Meilegem (Zwalm). Waarom en hoe natuur beheren? Hoe werd de natuur vroeger beheerd en wat zijn de discussiepunten in het natuurbeheer? Einde om 22u30.

Zaterdag 7 mei 2011

■ **VA+ WMBV+ PWG: Cursus 'Planten leren kennen' praktijk deel 3: Longkruidbosje Ladeuze en omgeving.** Samenkomst om 14u aan de parking van het Administratief Centrum Valerius De Saedeleer, Nederholbeekstraat 1 te Etikhove. Lesgever is Hans Vermeulen.

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', activiteit 3: Beheerswerken in de Steenbergse Bossen.** Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Lesgever: Chris Nuyens, conservator Steenbergse Bossen. Samenkomst om 9u aan het kappelletje in De Vlamme, 9620 Erwetegem (Zottegem).De cursisten steken de handen uit de mouwen in het natuurgebied. De werken worden afgewisseld met duiding en gezellige rustpauzes. Einde om16u.

■ **KRB: Feest in het Burreken!** Het Burreken blaast 30 kaarsjes uit. De plaatselijke kern viert feest en iedereen is welkom. Zie voor alle details op blz.32.

■ **SV+VWG: Bijeenkomst van de Vogelwerkgroep in het Stedelijk Centrum te Heurne**, o.l.v. Paul Vandenbulcke, tel 0475/34.65.86. Aanvang om 20u. Einde rond 22u30. Op deze bijeenkomst van de vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten) zul je ongetwijfeld nieuwe zaken bijleren. Sedert het pure vergaderen op een ander moment plaatsvindt, staat alles in het teken van vogels en vogelkijken. Er worden enkele voorstellingen gebracht, die kunnen gaan over diverse thema's:

determinatie, reisverslagen, projectresultaten,... Dit zowel voor de beginnende vogelkijker als de meer gevorderde. De exacte inhoud kan minstens een week op voorhand gevonden worden bij 'activiteiten' op onze VWG-website: http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/.

Zaterdag 14 mei 2011

■ **NWB: Plantenstudiedag in de Dendervallei.** Gids: Dirk Tas, tel. 053/79.03.50. Samenkomst aan de kerk van Wieze om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok D4.41.13, met vochtige hooilanden in het reservaat 'Hannaerden', waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Voor kostendelend vervoer vanuit onze regio contacteer Karel De Waele, tel. 09/386.45.60.

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', activiteit 4: Fietstocht met blik op het landschap.** Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Lesgever: Jo Janssens, diensthoofd NME Oost-Vlaanderen. Samenkomst om 14u in PNEC De Kaaihoeve, Oude Scheldestraat 16, 9630 Meilegem (Zwalm). Een rustige fietstocht brengt de cursisten in contact met de diverse landschappen, habitats en biotopen van de Vlaamse Ardennen en hun kenmerken. Einde om 17u.

Zondag 15 mei 2011

■ **RO: Vroegemorgen-natuurtocht in het reservaat Pyreneeën te Ronse**. Gids: Philippe Moreaux: 0476/49.24.61. Afspraak om 5u30 aan de Paterskerk, Steenweg op Elzele te Ronse (t.o. Mgr.Beylsstr.). Bezoek a/h Pyreneeën-reservaat met zijn bossen, natte broeken, natte en droge hooi- en weilanden. Jonge en waarschijnlijk ook volwassen Vuursalamanders. Mat- en Glanskop, Kleine bonte specht, Geelgors, zelfs rietvogels! Twee soorten goudveil, Eenbes, Heelkruid, Dalkruid,... Einde omstreek 10u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, veldgidsen.

■ **RO + IWG: Familiale wandeling rond vlinders en voorjaarsbloeiers in St-Sauveur.** Gids: Jo Glibert, tel. 055/21.00.46. Samenkomst om 14u aan de Kattenmolen, kruispunt van N57 (Rue de Renaix) met Tombelle. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel.

■ **MOW Maarkedal: Open Wilde Tuinen.** Op vier plaatsen kunt u telkens een andere benadering van een natuurtuin bekijken van 12 tot 18u. Uiteraard krijgt u overal een lekkere versnapering. Wie de vier locaties per fiets (± 10 km) bezoekt, maakt kans op een mooie prijs.

• Bij Dirk en Rita, Zottegemstraat 2, Schorisse: Gesloten natuurtuin achter een rijwoning in de dorpskern, wilde kruiden en eetbare bloemen, haag met geriefhout, veel schuilplaatsen voor dieren.

• Bij Dirk en Ilse, Bosgatstraat 32, Schorisse: open gebruikstuin met kruiden, bessenstruiken, rustplaats onder de notelaar, plaats voor kinderen en hond, weide met boomgaard en ezels, hooiweide met poel.

• Bij Ronny en Ans, Stokstraat 54, Schorisse: Tweedelige tuin met veel afwisseling: begraasd en gemaaid gras, houtkanten en bosjes, bospoel. Ingericht als biotoop voor allerlei wilde beestjes.

• Bij Filip en Karen, Korsele 31, Sint-Maria-Horebeke: Gestructureerde tuin met afwisselende begroeiing, hoogstamboomgaard met houtkant.

Woensdag 18 mei 2011

■ **VA: Familiale avondlijke natuurwandeling langs Ladeuze en de Longkruidbosjes.** Gids: Karel De Waele; tel. 09/386.45.60 (GSM 0474/77.82.76 enkel die avond bruikbaar). Samenkomst om 19u aan de kerk van Etikhove. Genieten van de avondlijke geluiden van de vogels en het landschap van Valerius de Saedeleer... en enkele late lentebloeiers. Meebrengen: stevig schoeisel, aangepaste kledij. Einde omstreeks 22u.

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', les 5: Een blik geopend op de wereld.** Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Lesgever: Dieter Everaert, bioloog en verantwoordelijke Plantenwerkgroep Natuurpunt VA+. Samenkomst om 19u30 in PNEC De Kaaihoeve, Oude Scheldestraat 16, 9630 Meilegem (Zwalm). Biodiversiteitscrisis, voedselzekerheid en klimaatwijziging. Wat betekent duurzame ontwikkeling en hoe vinden we kleine oplossingen voor de grote problemen? Einde om 22u30.

Donderdag 19 mei 2011

■ **ZV: Zomeravondwandeling: Kruidenwandeling langs het Mijnwerkerspad.** Gids: Monique Erzeel, tel. 09/360.48.29, f.vandoorselaere@scarlet.be. Samenkomst om 19u30 aan de Boembekemolen, Boembekestraat te Brakel (Michelbeke). Wandeling met speciale aandacht voor kruiden. Na de wandeling worden de deelnemers vergast op een kruidige verrassing in 'De Bloemfontein'. Einde om 21u30. Meebrengen: stevig schoeisel, loep.

Vrijdag 20 mei – Zondag 22 mei

■ **HRZ: Viering 15 jaar Natuurpunt Herzele.** Contact: Chris De Smedt (054/50.35.38) of natuur.herzele@scarlet.be. Natuurpunt Herzele viert dit jaar het 15-jarig bestaan. Er zullen allerlei activiteiten georganiseerd worden onder de paraplu van '15 jaar Natuurpunt Herzele'. Het hoogtepunt ligt op het feestweekend dat plaats vindt van vrijdag 20 tot zondag 22 mei 2011.

• Vrijdag 20 mei 2011: natuurbeleving voor scholen.

• Zaterdag 21 mei 2011: familiedag in de Steenoven. Er zullen workshops, demonstraties, een natuurmarkt en –beurs, picknick, een familievoorstelling met Joe Baele en een unieke natuurfilm worden aangeboden. Meer informatie hierover weldra op de website http://www.natuurpunt.be/herzele.

• Zondag 22 mei 2011: academische zitting: Dries Van Nieuwenhuyse, wetenschappelijk conservator van het Duivenbos, licht de stand van zaken omtrent het steenuilenproject toe i.s.m. de gemeente. De academische zitting vindt plaats in de theaterzaal van de Steenoven.

• Het feestweekend wordt afgesloten met een receptie en een intentieverklaring om met evenveel enthousiasme verder te werken aan de natuur- en landschapszorg in Herzele.

Zaterdag 21 mei 2011

■ **ZV: Instapcursus 'Natuur voor groentjes', activiteit 5: Duurzame dag.** Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Lesgever: Dieter Everaert, bioloog en verantwoordelijke Plantenwerkgroep Natuurpunt VA+. Samenkomst om 10u, de verzamelplaats wordt nog medegedeeld. Hoe proberen mensen uit onze omgeving een persoonlijke oplossing te geven voor de grote problemen? Einde om 17u.

Zondag 22 mei 2011

■ **OUD+VWG: Vroegemorgenzangtocht te Oudenaarde.** Gids: André Wandels, tel. 09/383.66.25. Samenkomst om 5u30 aan de vrije parking aan de vestingen te Oudenaarde (einde van Minderbroederstraat). We luisteren en genieten van de vogelzang. In dit deel van de lente zijn de meeste soorten vogels terug van het verre Zuiden. Ideaal dus voor de beginnende vogelliefhebber om kennis te maken met een heel gamma aan vogelwijsjes. Einde omstreeks 8u30. Meebrengen: laarzen, verrekijker.

■ **SL: Familiale natuurwandeling in de natuurgebieden rondom de Kaaihoeve.** Gids: Paul Geeroms, tel. 092/82.24.08. Samenkomst om 14u aan de Kaaihoeve, Oude Scheldestraat 16 9630 Meilegem. Vòòr de Schelde werd gekanaliseerd, was er te Meilegem een aanlegsteiger, die van groot belang was voor de handel in de streek met de steden Oudenaarde en Gent. Deze aanlegsteiger was gesitueerd ter hoogte van de 'Kaaihoeve'; dit verklaart de naam van de hoeve. De hoeve werd meerdere malen herbouwd. De 'Kaaihoeve' werd aangekocht door de Provincie Oost-Vlaanderen om te richten als educatief centrum. Van hieruit kun je verschillende natuurwandelingen maken. Misschien hoor je de Wielewaal zingen. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker.

Zondag 22 mei tot zondag 29 mei 2011

■ **NWB: Botanisch zomerverlof in de Larzac (Aveyron - Frankrijk).** Gids: Andre Van den Bergh, tel. 052/35.05.18; GSM 0472/68.83.35. Verblijf in halfpension in het hotel de la Poste te 12230 La Cavalerie. Een weekje botaniseren in de vallei van de Tarn en het plateau van de Larzac. Inschrijvingen afgesloten. Deelnemers krijgen op tijd een brief met de richtlijnen.

Woensdag 25 mei 2011

■ **PWG+VA: Plantendeterminatie en –inventarisatie in**

Feelbos- Kalkoven te Kluisbergen- Kwaremont. Tevens praktijkles deel 4 ' Cursus 'Planten leren kennen'. Gids: Heidi Demolder, tel. 0476/40.34.52. Samenkomst om 19u aan de kerk van Kwaremont. Determinatie en inventarisatie van voorjaarsflora en bronbosvegetatie. Einde bij zonsondergang. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, flora, evt. loep.

■ **DE-plus: Op zoek naar orchideeën in Deinze.** Gidsen: Rik Desmet, tel 0497/87.56.14 en Eddy Vervynck, tel. 0496/62.63.03. Samenkomst om 19u aan de kerk van Zeveren (deelgemeente Deinze). Brede orchis? Rietorchis? 'Orchis' is de familienaam van de orchideeachtigen, maar wat weten we daar eigenlijk over en wat dacht men vroeger over deze sierlijke plantengroep? We leren het allemaal op deze korte, boeiende wandeling! We bezoeken vooral het bloemenrijke natuurgebied 'De Blekerij'. Meebrengen: rubber laarzen zijn in dit nat gebied echt een must. Einde omstreeks 21u30.

Donderdag 26 mei 2011

■ **IWG: Spinnencursus, vierde les: excursie.** Begeleiding: Bryan Goethals, tel. 055/60.35.09, bryan.goethals@telenet.be. Samenkomst om 20u in Kasteel Liedts, Parkstraat 4 te Oudenaarde. Op een avondlijke wandeling in het Oudenaardse stadspark ontmoeten we de vele soorten spinnen die we in de voorgaande lessen hebben leren kennen. We bezoeken o.a. de ijskelder waar enkele bijzondere soorten leven. Einde omstreeks 22u.

Zaterdag 28 mei 2011

■ **KBE: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/362 279. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/bijl en/of motorzaag, werkhandschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

Zondag 29 mei 2011

■ **OUD: Een hooiland in bloei: wandelen in de Langemeersen te Petegem a/d Schelde.** Gids: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62 en Nico Geiregat, tel. 0473/93.32.33. Samenkomst om 14u aan het kruispunt van de Meersstraat in Petegem en het zijstraatje in de Langemeersen, nabij het populierenbos. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, verrekijker.

Zondag 5 juni 2011

■ **RO+ VWG: Geelgorswandeling in de omgeving van het Pyreneeënreservaat te Ronse.** Gids Walter Van Der Meulen. Tel 0496/53.00.85. Samenkomst om 15u aan Hof ter Guchten, Rotterij 278 te Ronse. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel. Einde omstreeks 18u.

■ **BWG: Bezoek aan De Bramentuin en inleiding tot de batologie.** Gids: Ronny De Clercq, 055/45.63.42, ronnydeclercq@pandora.be Afspraak om 14u in de Orangerie, Stokstraat 54 te Schorisse. Een ontmoetingsdag voor en met mensen die in bramen geïnteresseerd zijn. In 'De Bramentuin' nemen we de typische kenmerken van de aanwezige bramensoorten onder de loep + kennismaking met de batologie in het algemeen. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: loep, iets om te noteren.

Woensdag 8 juni 2011

■ **PWG+ ZV: Plantendeterminatie en –inventarisatie op het Mijnwerkerspad te Michelbeke. Tevens praktijkles deel 5 'Cursus 'Planten leren kennen'.** Gids: Dieter Everaert, tel. 09/345.96.30. Samenkomst om 19u aan de kerk van Michelbeke. Determinatie en inventarisatie van de flora van bermen, houtkanten en zomen. Einde bij zonsondergang. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, flora, evt. loep.

Vrijdag 10 juni tot maandag 13 juni 2011

■ **NWB: Botanisch Pinksterweekend in de Vesder- en Ourthevallei.** Gidsen: Luc Allemeersch, Chris De Caluwé (tel. 02/361.60.54) en Freddy Wyzen (GSM 0478/65.14.48). Vier dagen botaniseren in de omgeving, waarbij Freddy ons op zaterdag 11 juni zal gidsen in kmhok G7.25.41 met de Carrière de Falize, die een gelijkaardige flora vertoont als Heid de Gattes. Afspraak aan de kerk te Remouchamps om 9u30. Deelnemers krijgen op tijd een brief met de richtlijnen.

Woensdag 15 juni 2011

■ **SL: Familiale avondlijke natuurwandeling langs de oude Leiearm tussen Astene en Bachte.** Gids: Karel De Waele; tel. 09/386.45.60 (GSM 0474/77.82.76 enkel die avond bruikbaar). Samenkomst om 19u aan het sas van Astene. Genieten van de avondlijke geluiden van de vogels en van het landschap van de Leieschilders... en van de eerste zomerbloeiers. Meebrengen: stevig schoeisel (laarzen bij regenweer), aangepaste kledij. Einde omstreeks 22u.

Donderdag 16 juni 2011

■ **ZV+VUB: Voorzomerflora in het Parkbos-Uilenbroek.** Gids: Dominiek Decleyre, tel. 09/360.37.62. Samenkomst om 19u30 aan de Picnic-tafel op de Waesberg te St-Maria-Lierde. Verkenning van de flora in het natuurgebied Parkbos-Uilenbroek. Einde omstreeks 21u30. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, loep.

Zaterdag 18 juni 2011

■ **VA+ WMBV+ PWG: Cursus 'Planten leren kennen' praktijk deel 6 Schamperij – Planterij en omgeving.** Samenkomst om 14u aan de kerk van Schorisse (kruispunt Zottegemstraat – Essestraat). Einde omstreeks 17u. Lesgever: Hans Vermeulen (Natuurpunt Educatie).

Zondag 19 juni 2011

■ **KRB+ IWG: Hommeltocht door het Burreken.** Gids: Ronny De Clercq, tel 055/45.63.42. Samenkomst om 14u aan de bramentuin, Ganzenberg te Schorisse. Wist je dat de grote hommels die we op een zonnige voorjaarsdag zien rondvliegen de koninginnehommels zijn, dat werksters onvruchtbare vrouwtjes zijn en dat de mannetjes pas in augustus ten tonele verschijnen? Dit en nog veel meer over het hommelleven kom je te weten. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: loep, insectenpotje.

■ **OUD: Familiale landschapswandeling in de Langemeersen.** Gids: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62 en Paul Cardon, tel. 055/31.19.92. Samenkomst om 14u aan het kruispunt van de Meersstraat in Petegem en het zijstraatje in de Langemeersen, nabij het populierenbos. Wandeling rond landschap, beheer en soorten te Petegem a/d Schelde. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, verrekijker.

Woensdag 22 juni 2011

■ **PWG+ OUD: Plantendeterminatie en –inventarisatie in de Heurnemeersen te Heurne. Tevens praktijkles deel 7 ' Cursus 'Planten leren kennen'.** Gids: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62. Samenkomst om 19u aan de kerk van Heurne. Determinatie en inventarisatie van de flora van alluviale graslanden. Einde bij zonsondergang. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, flora, evt. loep.

Zaterdag 25 juni 2011

■ **KBE: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/36.22.79. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/bijl en/of motorzaag, werkhandschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

■ **GZ: Beheerwerken op Grootmeers te Zingem.** Verantwoordelijke André Vandecapelle, tel 09/384.29.73 of GSM 0498/45.93.42. Samenkomst om 8u30 aan de ingang langs de Schelde (trekweg). Einde omstreeks 18u met daarna een midsummer drankje en hapje. Meebrengen: zeis,

handschoenen, goed schoeisel.

■**NWB: Plantenstudiedag in het Silsombos.** Gids: Daniël De Wit, GSM 0477/25.10.32. Samenkomst aan de kerk van Erps om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok met kalkmoeras, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: absoluut noodzakelijk laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Voor kostendelend vervoer vanuit onze regio contacteer Karel De Waele, tel. 09/386.45.60.

Zondag 26 juni 2011

■**KRB: Beheerwerken in het Burreken.** Info: Filip Hebbrecht, tel 055/49.55.63. Samenkomst om 9u aan Perreveld N°14 te Zegelsem. Voor wie zin heeft om de handen uit de mouwen te steken en actief bij te dragen tot natuurbescherming. Maaien van hooilandjes, onderhouden van wandelroutes en zoveel meer. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: riek en/of spade.

■**SL: Familiale natuurwandeling in het Brakelbos.** Gids: Lieven Kinds, tel. 09/383.71.39. Samenkomst om 14u aan de kapel D'hoppe (op het kruispunt van Houppe en Paillart te Vloesbergen (Flobecq)). Speciale aandacht voor bosecologie. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker.

■**DE-plus: Open Natuurtuinendag.** Organisatie: Koen Houthoofd, tel. 09/328.11.08. Start om 13u30. Natuurpunters stellen hun tuin in Deinze en omgeving open. In elke tuin wordt getoond hoe we met enkele eenvoudige ingrepen de biodiversiteit in onze tuin verhogen en zo vlinders, libellen, amfibieën en vogels aantrekken. Zie website www.deinzeplus.be voor info over de deelnemende tuinen. Einde omstreeks 18u.

■**ZV: Boembekefeesten en insectenwandeling.** Info en inschrijvingen: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44, an.deschrijver@ugent.be. Samenkomst om 14u aan de Boembekemolen voor een insectenwandeling gevolgd door de bouw van een insectenwand aan het kot van de weegbrug. Dit is een activiteit waarin vooral kinderen en jongeren zich kunnen uitleven. Op de jaarlijkse feesten aan de Boembekemolen verwachten we jullie vanaf 17u voor het aperitief en de barbecue (ook vegetarisch). Kinderen kunnen zich uitleven op een springkasteel. Iedereen welkom! Meer info op www.boembeke.be.

Zondag 3 juli 2011

■**DE-*plus*: Met Natuurpunt Deinze naar zee!** Organisatie: Eddy Vervynck (0496/62.63.03) en Paul De Wilde (0478/36.75.51). Familiale uitstap naar het Vlaams Bezoekers- en Natuureducatie centrum 'De Nachtegaal' in De Panne. We trekken eerst naar het strand, waar we onder begeleiding van een ervaren gids alles te weten komen over de exoten in de Noordzee ten gevolge van de opwarming van de aarde. Na deze boeiende strandwandeling nuttigen we onze eigen meegebrachte picknick, bij goed weer op een terrasje, bij slecht weer in het cafetaria van 'De Nachtegaal'. Om 14u bezoeken we in 'De Nachtegaal' kort de tentoonstelling en natuurtuin, en wandelen dan met een lokale gids door het natuurreservaat 'De Oosthoek'. We verzamelen om 7u30 aan de inkom van het station van Deinze. We keren rond 17u30 terug, of de groep beslist anders. Kostprijs per persoon: 15 euro. Inbegrepen: 2 gidsen + trein De Panne heen en terug. Meebrengen: picknick (lunchpakket), wandelschoenen, evt. verrekijker. Max. aantal deelnemers: 30. Inschrijven door storting van 15 euro p.p. op rek. 979-4359750-90 van Natuurpunt Deinze *plus* vóór 30 juni a.u.b ! Eventuele wijzigingen worden meegedeeld op de site www.deinzeplus.be. Tot dan en breng de zon mee!

Woensdag 6 juli 2011

■**PWG+ ZV: Plantendeterminatie en –inventarisatie in de Steenbergse bossen te Sint-Goriks-Oudenhove.** Gids: Dieter Everaert, tel. 09/345.96.30. Samenkomst om 19u aan de kerk van Sint-Goriks-Oudenhove. Determinatie en inventarisatie van de flora van bronbos en hellingbos. Einde bij zonsondergang. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, flora, evt. loep.

Donderdag 7 juli t.e.m. zondag 17 juli 2011

■**SL: Reis naar Wit Rusland.** Reisleider is Michel Vander Vennet.

Zondag 10 juli 2011

■**IWG+ VA: OP zoek naar libellen in het Paddenbroek te Berchem.** Gids: Norbert Desmet, tel. 0494/65.33.91. Samenkomst om 13u45 aan de kerk van Berchem of om 14u aan parking Paddenbroek, Paddenstraat te Berchem. Op zoek naar de gewone libellensoorten, met initiatie in het determineren van deze sierlijke beestjes. Afhankelijk van de resterende tijd bezoeken we ook de Centrale te Ruien met veel kans op Vuurlibel en Variabele waterjuffer. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen nuttig bij regenweer, loep en libellengids is nuttig maar niet noodzakelijk.

Woensdag 13 juli 2011

■**PWG+ SV: Plantendeterminatie en –inventarisatie in de Hospicebossen te Nazareth.** Gids: Henk Coudenys, tel. 09/386.97.11. Samenkomst om 19u aan de kerk van Nazareth. Determinatie en inventarisatie van naaldbos en heiderelicten. Einde bij zonsondergang. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, flora, evt. loep.

Woensdag 20 juli 2011

■**VA: Familiale avondlijke natuurwandeling langs de oude spoorweg in Ruien.** Gids: Karel De Waele; tel. 09/386.45.60 (GSM 0474/77.82.76 enkel die avond bruikbaar). Samenkomst om 19u aan de kerk van Ruien. Genieten van de avondlijke geluiden van de vogels in het struikgewas langs de oude spoorweg... en van warmteminnende zomerbloeiers. Meebrengen: stevig schoeisel, aangepaste kledij. Einde omstreeks 22u.

Donderdag 21 juli 2011

■**ZV: Zomeravondwandeling: Verkenning van de Munkbosbeekvallei.** Gids: Laurent Flostroy, tel. 0498/67.71.09, laurent.flostroy@telenet.be. Samenkomst om 19u30 aan de bushalte schuin tegenover de kerk van Beerlegem (Zwalm). Een gezellige wandeling voor de thuisblijvers op deze zomerse avond. Einde om 21u30. Meebrengen: stevig schoeisel.

Zaterdag 23 juli 2011

■**NWB: Plantenstudiedag in de Oostvoorduinen.** Gids: Godfried Warreyn, tel. 058/51.80.80. Samenkomst aan het kerkhof van Oostduinkerke (Kerkhofstraat) om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok C0.48.44, met droge halfoude duinen en een stukje polder, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Voor kostendelend vervoer vanuit onze regio contacteer Karel De Waele, tel. 09/386.45.60.

Zaterdag 30 juli 2011

■**KBE: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/36.22.79. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/bijl en/of motorzaag, werkhandschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

Zondag 31 juli 2011

■**IWG + DE-plus: Nachtvlinders op naam brengen.** Begeleiding: Etienne Colpaert etienne.colpaert@telenet.be tel. 09/386.63.90 en Rik Desmet desmet.rik@scarlet.be tel 09/386.46.63. Samenkomst om 8 u. aan de Parijsestraat nr. 31 te Deinze. We brengen de nachtvlinders op naam die de voorgaande nacht met lichtvallen werden gevangen in 't Nieuwgoed te Parijs' (Stadsbos Deinze). Een aanrader voor wie kennis wilt maken met deze bonte diversiteit aan vlinders. Einde omstreeks 10u30. Meebrengen: loep, loeppotje, eventueel nachtvlindergids (deze zal ook ter plaatse ter beschikking en te koop zijn).

■**RO+ IWG: Vlindertocht langs oude spoorlijn Ronse-Doornik.** Gids: Jo Glibert, tel. 055/21.00.46. Samenkomst om 14u aan het station van Ronse. Aandacht voor vlinders en andere insecten. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: vlindernet, insectengidsen, laarzen of goed schoeisel.

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be

BOEKHANDEL

Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde

Tel: 055/31.44.77
Fax: 055/30.03.45

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert

Gentse Steenweg 138
9620 Zottegem

09/361 03 00
jan.francois@telenet.be
www.aardbol.be

Polet Accountancy bvba

Boekhouding - Fiscaliteit - BTW

Eenmanszaken - Vennootschappen

Pascal Polet
Meiweg 30, 9870 Zulte

Tel: 056/61.53.27
Fax: 056/61.79.01
Gsm: 0476/44.90.91
E-mail: polet.accountancy@skynet.be

BIO SHOP®

De Zonnebloem

Al meer dan 25 jaar vind je bij ons
alles voor een gezonde levenswijze

Het grootste gamma biologische voeding in de streek
massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen

Steeds 10 % korting voor NP-leden
op het ruimste aanbod natuurstudieboeken

Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 de.zonnebloem@skynet.be www.bioshop.be

TUINAANLEG

EN -ONDERHOUD

alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen

MICHAEL BEKAERT

Ganzendam 9 - 9890 Vurste
Tel: 0497/43.01.79

LE ROY RINASSUR BVBA

Warandestraat 17, 9810 Nazareth
Tel: 09/385.44.60 - 09/385.61.32
e-mail: leroy@rinassur.be

centea

verzekeringsmakelaar nr. 13839

ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN
VERZEKERINGEN

Boomkwekerij
DE BOCK LV

Wij zijn specialisten in

Sierheesters, Rozen, Bamboes,
Vaste planten, Coniferen, Sierbomen,
Haagplanten, Fruitbomen.

Pelikaanstraat 89
9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

Uw reclame in Meander bereikt 2300 leden-gezinnen in de regio Vlaamse Ardennen *plus* en 230 sympatisanten over gans Vlaanderen
Geïnteresseerd? Contacteer voor meer inlichtingen één der redactieleden (zie colofon)

Van Hyakinthos en blauwe kousjes

Jo Buysse

Wat heeft de bedenkers van plantennamen geïnspireerd bij hun keuze? Veel (wetenschappelijke) namen verwijzen naar een eigenschap, een verschijningsvorm of soms naar de ontdekker van de plant. Maar er zijn natuurlijk meer bronnen waaruit auteurs hebben geput. Zo is het opmerkelijk dat veel namen hun oorsprong vinden in verhalen uit de Griekse mythologie. Nu de wilde hyacinten, ***Hyacinthoides non-scripta*** *alias de blauwe kousjes, in april weer onze bossen in de Vlaamse Ardennen zullen tooien gaan we even na welke verhalen aan de oorsprong liggen van die namen (1).*

Wilde hyacint *foto: Gilbert De Ghesquière*

Laten we dus eerst kennis maken met Hyakinthos (of in de Latijnse vorm Hyacinthus), een uitzonderlijk knappe konigszoon. Apollo, één der zonen van oppergod Zeus, was om die reden hevig verliefd op Hyakinthos en de gevoelens waren wederzijds. Maar ook Zephyros, de westenwind, toonde meer dan gewone belangstelling voor Hyakinthos, maar hij werd afgewezen. Zephyros was dodelijk jaloers. Wie een beetje vertrouwd is met de Griekse mythologie voelt dat hier drama in de lucht hangt. En inderdaad, zelfs letterlijk in de lucht: toen Hyakinthos en Apollo een wedstrijd in het discuswerpen hielden, blies westenwind Zephyros plots zo hard dat de door Apollo geworpen discus van zijn baan afweek en het hoofd van Hyakinthos trof. Het gevolg was dramatisch: Hyakinthos stierf ter plaatse. Ontroostbaar liet Apollo, om de nagedachtenis van zijn vriend te vereeuwigen, uit het bloed een bloem ontluiken met de naam Hyakinthos.

Over de aard van die bloem zijn de antieke schrijvers het nochtans allesbehalve eens. Sommigen houden het op een gladiool, anderen, zoals Ovidius, menen dat het om een ridderspoor gaat en weer anderen zien hierin de *Hyacinthus orientalis* of oosterse hyacint. Die laatste, of liever de ontelbare cultivars en hybriden, kunnen we genoeg in tuinen aantreffen. Van de soort zelf vermoedt men dat zij ook de beroemde 'Lelie der Dalen' is die in de Bijbel genoemd wordt in het 'Hooglied van Salomo'. Met ons 'lelietje-van-dalen' of *Convallaria majalis*, beter bekend als meiklokje, heeft de plant alleen de lelie-familienaam gemeen.

De *Hyacinthus orientalis* stamt uit het oostelijke Middellandse Zeegebied terwijl onze *Hyacinthoides non-scripta* een zogenaamde Atlantische soort is die slechts groeit in koelere zones met een zeeklimaat. Dit betekent dat zij voornamelijk voorkomt van de Franse Atlantische kust tot westelijk in ons land en verder zeer overvloedig op de Britse eilanden tot een stuk in Schotland. Maar een treffende gelijkenis is er natuurlijk wel. Dat blijkt ook uit de wetenschappelijke geslachtsnaam '*Hyacinthoides*' wat betekent 'gelijkend op de hyacint'.
Interessant is ook dat voor paars, de kleur van hyacint, in het Oud-Grieks het woord *hyakinthinos* bestaat en in het Latijn *hyacinthinus*.

Voor de betekenis van de soortaanduiding '***non-scripta***' of 'niet beschreven', moeten we even terug naar de dood van Hyakinthos. Nadat Apollo uit het bloed van Hyakinthos de bloem had doen ontstaan, kon hij zijn hete tranen niet bedwingen. Zij vielen op de bloemkroon en lieten daarop merktekens achter die als 'AIAI' konden gelezen worden, wat in het Grieks, en ook een beetje bij ons, een uitroep van smart is. Onze wilde hyacint moest dat drama niet meemaken en is dus onbeschreven, vandaar *non-scripta*.

Een synoniem voor *Hyacinthoides non-scripta dat in sommige flora's gebruikt wordt is* ***Scilla non-scripta***.
In een Oud-Grieks woordenboek vond ik voor Skylla: 'zeeajuin met langwerpige bol'. Een beetje verder

zoeken in 'Bakker' (2) leerde me dat die zeeajuin vroeger *Scilla maritima* heette en vandaag *Urginea maritima*. Maar dat leert ons niet veel over de oorsprong van de naam *Scilla*. Hoogstens dat soorten uit het geslacht *Scilla* bolgewassen zijn (zeeajuin) zoals overigens veel leden van de leliefamilie.

Om meer te weten moeten we ons opnieuw onderdompelen in de Griekse mythologie. Of het verhaal nu beter afloopt? We zullen zien. Even de hoofrolspelers voorstellen. Eerst maken we kennis met Kirke, dochter van de zonnegod Helios en tovenares van beroep, gespecialiseerd in gedaanteveranderingen. Tweede figuur is de zeegod Glaukos die verliefd is op het derde hoofdpersonage, de mooie zeenimf Skylla. Maar zij heeft absoluut geen interesse in Glaukos. Die vraagt daarom aan Kirke om hem een tovermiddel aan de hand te doen om Skylla op hem verliefd te laten worden. Maar er is een probleem: Kirke heeft zelf een oogje op Glaukos. Het vermoeden groeit dat we ons opnieuw aan erge dingen mogen verwachten.

Kirke wacht inderdaad niet om in actie te komen en tovert Skylla om in een zeemonster met twaalf poten als tentakels en zes koppen op lange nekken. In elke kop prijkt een vreselijk gebit met drie rijen scherpe tanden. Alsof dit nog niet afschrikwekkend genoeg is produceert elke kop oorverdovend blaffende geluiden als van razende honden.
De liefde van Glaukos voor Skylla is over.

Skylla verhuist daarop naar de rotskust aan één kant van de zeeëngte van Messina, daar waar Italië tegen Sicilië schopt. De voormalige elegante zeenimf houdt zich nu onder meer bezig met het verslinden van scheepsbemanningen die zich door die nauwe zeestraat durven te wagen. Wie het toch deed moest niet alleen Skylla in het oog houden maar ook Charybdis, een niet minder gevaarlijk monster dat aan de andere kant van de zeeëngte zat en de gewoonte had telkens opnieuw het zeewater tot op de bodem weg te zuigen en het daarna met enorme kracht weer uit te spuwen. Telkens een antieke tsunami als het ware.

Een ander synoniem voor *Scilla non-scripta* is ***Scilla nutans***. Nutans betekent knikkend en verwijst ernaar dat de as van de bloemtros aan de top voorover buigt (zie de foto op vorige bladzijde). Dit in tegenstelling tot de zuidelijke ondersoort 'Scilla *hispanica*' waar de as van de tros recht blijft.

Maar je bent nu wellicht al een tijdje nieuwsgierig naar het verband tussen de mooie wilde hyacint en het monster Skylla. Alle soorten in het geslacht *Scilla* blijken op elke stengel veel bloemen te dragen. Ze hebben, anders uitgedrukt, allemaal een veelbloemige of zo je wilt een veelkoppige stengel. Het verband met het veelkoppig monster is dan zo gelegd. Ik besef dat het een beetje pover klinkt na die straffe Griekse verhalen maar het is niet anders.

Nog een oude benaming voor wilde hyacint was '***Endymion non-scriptus***'. Ook hier moeten we voor de verklaring naar de Griekse mythologie. Endymion was een uitzonderlijk mooie herder of jager waarop de maangodin Selene verliefd was. Zij ontvoerde hem met haar zilveren maanwagen, getrokken door witte paarden, naar de berg Latmos in Karië en dompelde hem in een altijddurende slaap om hem ongestoord haar liefde te kunnen bewijzen. Volgens sommigen bleef dit beperkt tot een kuise nachtelijke kus op zijn lippen maar anderen menen dat hij bij haar 50 dochters verwekte, al slapend

weliswaar. De pracht van de plant moet verwijzen naar de schoonheid van de herder *Endymion*.

Het is opvallend dat volksnamen voor de wilde hyacint in ons taalgebied schaars voorkomen. Heel bekend zijn natuurlijk wel de '**blauwe kousjes**'. Een 'kousje' is volgens Van Dale een geweven, min of meer op een kous gelijkende huls voor een gasgloeilicht. Met wat fantasie kun je dit in de klokvormige bloemen van wilde hyacint wel herkennen. Misschien speelde de gelijkenis met het blauw van de gasvlam ook een rol.
Een veel poëtischer versie vind je in de 'Flora van de Vlaamse Ardennen' van RLVA (3). Hier gaat het over 'reuzen (de beuken) met blauwe kousjes (de hyacinten) aan hun voeten'.

In Paque (4) die in 1896 een boek uitgaf met honderden volksnamen van planten in Frans-Vlaanderen, Vlaanderen en Zuid-Nederland wordt de wilde hyacint zelfs niet vernoemd. In een paar Nederlandse boeken over volksnamen (5 en 6) vonden we evenmin iets over wilde hyacint. Dit laatste moet misschien niet verbazen omdat de wilde hyacint waarschijnlijk niet inheems is in Nederland. De noordoostgrens van zijn areaal loopt door België (7). Wel werd de soort in Nederland van oudsher veel aangeplant.

Het Meertens Instituut, een onderdeel van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen vermeldt op zijn website (8) toch enkele volksnamen. Zo is er naast het min of meer verwachte 'blauw klokje' nog 'kooibloem' omdat hyacinten blijkbaar veel werden aangeplant in eendenkooien en verder het niet bepaald vleiende 'snottebel' wat in Alsemberg als volksnaam zou bekend zijn.

In Duitsland spreekt men van Hasenglöckchen (hazenklokje) of nog van Atlantisches Hasenglöckchen. In 'Deutschlands Flora in Abbildungen' van 1796 (9), vonden we zelfs 'Belgische Hyazinthe'. Hiermee wordt indirect verwezen naar het Atlantisch karakter van de plant.

De Fransen van hun kant spreken van jacinthe sauvage, jacinthe des bois, petite jacinthe, scille penchée of muguet bleu.

Op de Britse eilanden tenslotte is de plant overbekend als (English) bluebell. Enkele andere namen zijn 'auld man's bell', jacinth, ring-o'-bells, and wood bells.

Met dank aan Karel De Waele voor enkele tips en suggesties.

Bronnen

(1) J. Claes; Griekse Mythen en Sagen; Leuven 2005; Davidsfonds.
(2) C. A. Backer; Verklarend Woordenboek van Wetenschappelijke Plantennamen; Amsterdam/ Antwerpen 2000; L. J. Veen.
(3) K. De Waele, P. Haustraete, X. Coppens; Flora van de Vlaamse Ardennen; Ronse 2005; Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen.
(4) E. Paque; De Vlaamsche Volksnamen der Planten; Namen 1896; AD. Wesmael-Charlier.
(5) H Kleyn; Planten en hun Naam; Amsterdam 1979; Meulenhof.
(6) P. Van Wersch; Folklore van Wilde Planten; Baarn, 1979; Hollandia.
(7) E. J. Weeda et al.; Nederlandse Oecologische Flora deel 4 p. 288; Amsterdam 1991; IVN.
(8) http://www.meertens.knaw.nl/pland/
(9) http://www.zum.de/stueber/sturm/flora/high/Sturm01039.html

Dierenartsenpraktijk 'Blauwesteen'

Dierenartsen De Pourcq Bernard
en Moreaux Philippe

Blauwesteen 43 te 9600 Ronse

www.dierenartsenpraktijkblauwesteen.be
tel: 055/21.38.19

uit sympathie

Vanaf 2011 zijn stortingen vanaf 40 euro fiscaal aftrekbaar

Wil je Natuurpunt helpen bij de aankoop van meer natuur of wil je specifiek het beheer van je favoriete natuurgebied ondersteunen, dan kan dat zoals altijd met een gift! De federale overheid heeft vanaf 1 januari 2011 de grens van het fiscale voordeel van giften opgetrokken; voortaan is elke gift vanaf **40 euro** fiscaal aftrekbaar.
Wie tussen 1 januari 2011 en 31 december 2011 een gift van 40 euro overmaakt aan Natuurpunt, mag in het voorjaar van 2012 een fiscaal attest verwachten. Lees meer over giften, legaten en schenkingen aan Natuurpunt op:
http://www.natuurpunt.be/nl/doe-mee/giften-en-legaten_264.aspx

2011 en 2012: Jaar van de Vleermuis

David Galens

2011 en 2012 werden uitgeroepen tot 'Jaar van de Vleermuis' door Eurobats, CMS (Convention on Migratory Species) en UNEP (United Nations Environment Programme). Die jaren zijn respectievelijk het Europees en Internationaal Jaar van de Vleermuis. Naast behoud is het doel van deze campagne verder ook onderzoek en vorming rond deze enige vliegende zoogdieren die wereldwijd een grote rol spelen bij het in stand houden van belangrijke ecosystemen.

Bijna een kwart van alle zoogdiersoorten bestaat uit vleermuizen en ze komen met uitzondering van

Logo van het Jaar van de Vleermuis.
Foto: www.yearofthebat.org

de poolgebieden op alle continenten voor. Dankzij verschillende initiatieven zoals de Europese Nacht van de Vleermuis raakt men stilaan meer bewust van het nut van deze nachtdieren die in een recent verleden (en helaas soms nog steeds) een duivelse reputatie hadden. Denken we maar aan het indijken van insectenplagen of de verspreiding van planten en bomen die op hun beurt de regeneratie van regenwouden verzekeren om maar een paar van hun verdiensten te noemen. Van de meer dan 1100 soorten is momenteel echter de helft met uitsterven bedreigd en de situatie wordt er niet beter op. Het verdwijnen van al die soorten zal op termijn ongetwijfeld zware ecologische en economische gevolgen met zich meedragen.
Met deze campagne hoopt men dus extra aandacht te vestigen op de 'handvleugeligen'.
Bron: www.yearofthebat.org,
www.eurobats.org, www.cms.int.
e-mail: david.galens@skynet.be

Fotowedstrijd 'Natuur in Deinze plus'

Natuurpunt afdeling Deinze *plus* organiseert samen met Foto Video zaak Mac Deinze deze fotowedstrijd met als doel: het mooiste en meest bijzondere aspect van de natuur in het werkingsgebied van Deinze *plus* in de kijker te zetten. Op die manier laten we meer mensen met natuur in aanraking komen.
Het thema van de foto moet betrekking hebben op 'natuur' in de meest ruime zin van het woord, en de foto moet genomen zijn op het grondgebied gekend als Deinze *plus*. Dit gebied omvat groot

foto: Eddy Vervynck

Deinze, Machelen en Olsene. Enkel inwoners van Deinze *plus* kunnen deelnemen aan deze wedstrijd. Deelname is gratis. Om geldig deel te nemen moet bij elke foto volgende info vermeld worden: een titel, een korte uitleg wat de foto inhoudt en waar de foto is genomen, naam, adres, telefoonnummer en mailadres van de fotograaf.
Foto's kunnen doorgestuurd worden in pdf naar info@deinzeplus.be. De foto's moeten binnenkomen ten laatste op 1 augustus 2011.
Op 27 augustus worden de winnaars bekendgemaakt op het ledenfeest van Natuurpunt Deinze *plus*, en ontvangen ze de aankoopbonnen uit handen van Foto Video Mac Deinze.
Er zijn 2 categorieën:
- Jeugd (-18 jarigen): 1ste prijs 50 euro, 2de en 3de prijs 25 euro (aankoopbonnen).
- Hobbyfotografen: 1ste prijs 100 euro, 2de en 3de prijs 50 euro (aankoopbonnen).

Het volledige reglement en meer info over het gebied 'Deinze *plus*' vind je op de website van Natuurpunt Deinze *plus*: www.deinzeplus.be en op de website van Foto Video Mac: www.fotovideomac.be.

Gezinswandeling en nestkastjes maken

Nathalie De Vleeschouwer

Zondagnamiddag 13/02/2011 vertrokken we aan de voet van de Molenberg in Sint-Denijs-Boekel voor een gezinswandeling. Na een korte uitleg over de katjes van de zwarte els en de hazelaar trokken we een nogal drassig gebied in. De gids vertelde ons over het ontstaan van de hellingen, de grondsoorten en de bronnen. Dat die bronnen nu nog als drinkwater voor de dieren dienen konden we zien aan de talrijke drinkbakken die we tegenkwamen.
Plots werden we geconfronteerd met 2 soorten nestkastjes. Waarom heeft het ene een opening aan de voorkant en het andere een opening aan de achterkant? Talrijke antwoorden werden gezocht. De gids hielp velen uit hun lijden en al vlug kwamen we te weten dat het bij de opening vooraan om een vogelnestkastje gaat en bij de opening achteraan om een eikelmuiskastje.

...gingen we een vogelnestkastje maken.

Waarom een nestkastje voor een eikelmuis?

Eikelmuizen (ook wel fruitratjes genoemd) zijn geen gewone muizen maar behoren tot de slaapmuizen, een groep knaagdiertjes die een winterslaap houden. Het 'fruitratjes'- aspect slaat op hun voorliefde voor fruit: aan de boom of in de bewaarschuur of -zolder: ze weten het wel te vinden. Ze leven in gebieden met loofbos, veel struiken, kreupelhout en hagen en zijn dikwijls in de buurt van boomgaarden te vinden. Omdat ze vooral 's nachts actief zijn blijven ze dikwijls onopgemerkt. Met die nestkastjes hoopt men een slaapgelegenheid te creëren en een zicht te krijgen op het aantal diertjes die in het gebied verblijven.
Tijdens onze wandeling werden plantjes en dieren ook uitvoerig besproken. Zelfs een weggestoken vrouwelijke fazant ontsnapte niet aan ons waakzame oog.

De kids konden niet vlug genoeg terug zijn want om de namiddag helemaal compleet te maken gingen we een vogelnestkastje maken. Met het nodige materiaal, de deskundige uitleg en de helpende hand van een volwassene gingen ze met een prachtexemplaar huiswaarts. Alleen nu nog hopen dat onze gevleugelde diertjes ook bij deze lieve kindjes willen komen wonen.

Een muizenlengte voorsprong

Robin Vanheuverswyn

In vorige editie van Meander werd vermeld dat het Steenuilenproject van het RLVA in de prijzen viel. Concreet betekent dit dat er momenteel heel wat nestkasten werden opgehangen in diverse gemeenten om een soort te ondersteunen die het steeds moeilijker heeft. De actie slaat dus ook aan en tal van medewerkers zijn op de been (installateurs, controleurs…) Het nieuwe broedseizoen van de steenuil komt eraan en rond de tijd dat ik dit schrijf zijn de baltsroepjes al te horen.

Paul Haustraete plaatst nestbak foto: Nadia Verhellen

Knotwilgen zijn een noodzaak als nestplaats, gecombineerd met een goed voedselgebied (oude weiden met koeienvlaaien…): zo zijn de Scheldemeersen en ook de valleitjes in de Vlaamse Ardennen nog steeds ideale locaties voor dit prachtig uiltje en de schemering is het ideale waarnemingsmoment. We houden jullie op de hoogte van de broedresultaten en de wetenswaardigheden rond dit nachtroofvogeltje. Zo heeft men in Kluisbergen bij Daniel Cambron en Nadia Verhellen in de Hazestraat al een lokmuis in de nestkast gelegd…. Een muizenlengte voorsprong?

De mediawatcher

Milieu

Overstromingen
Mocht je er nog aan twijfelen: twee wetenschappelijke studies bewezen nogmaals het verband tussen de extreme weersomstandigheden van de laatste jaren en de opwarming. 2010 was wereldwijd het warmste jaar ooit. Ondertussen gaan de premies voor de brandverzekering de hoogte in. (21-02-2011)

Biodiversiteit,een balans
Naar aanleiding van het einde van het jaar van de biodiversiteit stelt Natuurpunt een stand van zaken op voor Vlaanderen. Een eerste analyse van 2 miljoen waarnemingen toont dat soorten meer en meer opgesloten geraken in natuurgebieden. Elders (verstedelijkt gebied, landbouwgebied,...), valt vooral de leegte op. (persbericht Natuurpunt, 10 december 2010)

Landbouw

Landbouw en akkervogels
Tijdens de winter hebben akkervogels gretig gebruik gemaakt van de granen die achterbleven op akkers in Vlaams-Brabant. Zo werden onder meer 600 geelgorzen geteld in Bertem en 240 grauwe gorzen in Outgaarden. Dat meldt de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) Vlaams-Brabant.

Geelgors *foto: Jacques Vanheuverswyn*

Sinds drie jaar kunnen landbouwers maatregelen nemen om akkervogels aan voedsel te helpen tijdens de winter. Zo kunnen ze een beheerovereenkomst afsluiten voor het telen van een voedselleverend gewas voor akkervogels. Wie zo'n overeenkomst afsluit, krijgt van VLM een financiëel duwtje in de rug. In Vlaams-Brabant bedraagt het areaal waarvoor dergelijke beheerovereenkomsten werden afgesloten momenteel 94 hectare. (VILT nieuwsbrief, 14-02-2011)

Landbouw en zwanen
In het Meetjesland pleisterde voor het tweede jaar op rij voor lange tijd een grote groep kleine zwanen, afkomstig uit Rusland. "Dat de kleine zwanen er sinds november overwinteren, is mede te danken aan het subsidiebeleid van de provincie Oost-Vlaanderen dat boeren aanzet hun velden niet te ploegen na de aardappel- of suikerbietenoogst", zegt het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). (Vilt nieuwsbrief, 04-01-2011)

Wildschade
Sinds het Vlaams wildschadebesluit op 1 september 2009 in voege is, is al 28 866 euro uitbetaald aan landbouwers die schade leden door niet-bejaagbaar wild. De meeste schade wordt berokkend aan de landbouwgewassen wintergerst en -tarwe door groepen van ganzen, eenden en zwanen. (VILT nieuwsbrief, 17-12-2010)

Antibiotica en bio-industrie
Dierenarts Davy Persoons bracht in zijn doctoraatstudie aan het licht dat op 75 procent van de onderzochte braadkippenbedrijven antibiotica werden gebruikt. De kippen werden gemiddeld één achtste van hun leven behandeld. (Vilt nieuwsbrief, 19-01-2011)
Van alle antibiotica die in de VS worden verkocht, dient 80 procent (13,1 miljoen kg in 2009) voor gebruik in de veehouderij. Dat blijkt uit cijfers van de Amerikaanse Food and Drug Administration (FDA). De antibiotica worden niet alleen gebruikt om zieke dieren te behandelen, maar dienen ook als groeibevorderaars in het voeder van varkens, pluimvee en runderen. (VILT nieuwsbrief, 31-12-2010)

Jacht

Buizerd
In de eerste weken van dit jaar werden er verschillende vergiftigde buizerds gevonden. Hoewel buizerds aaseters zijn en dus geen concurrenten voor jagers moeten ze er blijkbaar toch aan geloven, je kan niet voorzichtig genoeg zijn... (19-01-2011)

Vos schiet jager...
Een jager in Wit-Rusland heeft een schotwond aan zijn been opgelopen door toedoen van een vos. De jager had het dier eerder verwond en hij probeerde de vos af te maken met de kolf van zijn geweer.
De viervoeter spartelde echter hevig tegen en trapte met een van zijn pootjes tegen de trekker van het geweer. Dat ging af en de kogel belandde in het been van de man, die na het incident moest worden opgenomen in een ziekenhuis, de vos ontsnapte. (HLN, 16-01-2011)

Varia

Kerkuil
Kerkuilen hebben weinig vetreserves en krijgen het dan ook na een paar dagen sneeuwbedekking moeilijk. De kerkuilenwerkgroep kreeg deze winter dan ook opmerkelijk veel meldingen van dode kerkuilen. (04-01-2011)

Gier gearresteerd...
De veiligheidsdiensten van Saoedi-Arabië arresteerden een gier op beschuldiging van spionage. Het dier was in Israël gezenderd om de trekroute te volgen maar dat was blijkbaar te verdacht. (07-01-2011)

Vink *foto: Paul Vandenbulcke*

Everzwijn in Vlaanderen
De everzwijnenpopulatie in Vlaanderen zou snel kunnen groeien. "De combinatie van zachtere winters en een overvloed aan voedsel zorgen ervoor dat meer jongen geboren kunnen worden en blijven leven", zegt Jim Casaer van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). In 2009 werden in Vlaanderen 120 tot 130 everzwijnen geschoten. De stijging van de everzwijnenpopulatie is een Europees fenomeen. (VILT nieuwsbrief, 14-02-2011). Ondertussen werd voor het everzwijn een beheervisie voor Vlaanderen opgesteld. In regio's met een voldoende groot aaneengesloten habitat wordt de aanwezigheid van everzwijnen toegelaten. In dergelijke regio's moet migratie tussen deelpopulaties mogelijk zijn. In andere regio's in Vlaanderen wordt een nultolerantie nagestreefd. (zie http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Thema/Wildbeheer/Beheervisie%20everzwijn.aspx). (Vilt nieuwsbrief, 24-02-2011)

Steppeplant in Vlaanderen
Het vele strooizout zorgt er niet alleen voor dat kustplantjes steeds meer langs middenbermen in het binnenland opduiken. Langs de grote snelwegen werd onlangs een plant ontdekt die normaal enkel in de zoute Oekraïense steppes groeit. Het gaat om een eenjarige meldesoort die tot twee meter hoog kan worden, vruchten in twee afmetingen voortbrengt en spiesvormige bladeren heeft. (VILT nieuwsbrief, 14-12-2010)

400 vinken in beslag genomen
Bij een inval bij een vinkenkweker in Wortegem hebben het parket van Oudenaarde en de Natuurinspectie van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) 400 illegaal gekweekte vinken in beslag genomen. Ook werden er drie illegaal gevangen geelgorzen aangetroffen. Het gerecht vermoedt dat de kweker de spil vormt in een grootscheepse illegale handel in vinken. (HLN, 02-03-2011)

Ruimtelijke ordening

Vlaanderen raakt steeds meer volgebouwd
Als de komende jaren in hetzelfde tempo wordt voortgebouwd in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dan zal in 2050 liefst 41,5 procent van de beschikbare ruimte volgebouwd zijn met woningen en bedrijfsgebouwen. Dat blijkt uit het doctoraat van de Leuvense geografe Lien Poelmans. In 1976 was nog maar 7,2 procent van de oppervlakte in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bebouwd, in 1988 11,7 procent en in 2000 18,3 procent.
Patrick Willems, hoogleraar Hydrologie aan de K.U. Leuven, begeleidde het doctoraat van Poelmans. Hij vreest niet alleen een toename van overstromingen, maar ook van de verdroging door verminderde infiltratie, zeker 's zomers. (Vilt nieuwsbrief, 16-12-2010)
Natuurpunt is het daarbij beu om de zwarte piet toegestopt te krijgen in het debat rond de ruimtelijke afbakening. "Natuur wordt naar voor geschoven als de grootste bedreiging voor landbouw, maar ruim 90 procent van de landbouwgrond die tussen 1985 en 2005 verdween, werd bebouwde grond. Ook de verpaarding zorgt voor extra druk", reageert Natuurpunt Limburg. (VILT nieuwsbrief, 15-12-2010)

Vrije baan voor omstreden glastuinbouwzone 'Stokstorm'
Het fel gecontesteerde glastuinbouwproject rond Stokstorm op de grens van Deinze en Kruishoutem (E17) lijkt er nu toch te komen. Op een vraag van Vlaams volksvertegenwoordiger Robrecht Bothuyne (CD&V) laat minister-president Kris Peeters weten dat de provincie Oost-Vlaanderen op die plaats een zone van 31 hectare heeft afgebakend voor de komst van serres. Het project zal vooral op het grondgebied van Deinze liggen en uit die hoek kwam de voorbije jaren heel wat tegenwind. Vooral landbouwers uitten hun ongenoegen over de teloorgang van 30 hectare landbouwgrond. Ook hier zal het in het voorjaar weer wat stiller zijn als de Veldleeuweriken er zwijgen (Vilt nieuwsbrief, 27-12-2010)

Feest in Herzele

Vlak voor het ter perse gaan van deze Meander kreeg het Vlaamse Ardennen *plus* bestuur van de Natuurpunt afdeling Herzele het verlossende e-mailtje: Natuurpunt Herzele wil toetreden tot de regionale koepel Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*. De toenadering was al een tijdje aan de gang maar wordt nu echt concreet. In de komende bestuursvergaderingen zal dit uiteraad verder beklonken worden en in volgende Meanders zult u er wellicht ook meer over vernemen. We wilden alvast dit heuglijke nieuws nu al melden.

Herzele ponton *foto: Johan De Neve*

De afdeling Herzele is voor de regio een waardevolle toevoeging met een sterke afdelings- en reservaatswerking, naast een internationaal vermaarde werking rond de steenuil en de aanwezigheid van een populatie geelgorzen. De mensen uit Herzele vinden het werken in een ruimer verband verrijkend en zien uit naar een goede samenwerking met o.a. onze natuurstudiewerkgroepen. De gemeente Herzele was reeds eerder toegetreden tot het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen. Ook binnen Natuurpunt wordt het als logisch ervaren dat de afdeling Herzele wil samenwerken met de Vlaamse Ardennen *plus* regio. De werkingsvelden van RLVA en de NP-regio vallen nu ongeveer samen.

De Herzeelse natuurvereniging werd 15 jaar geleden opgericht door huidig voorzitter Herman Van den Broecke. De werking situeert zich voornamelijk rond het natuurreservaat het Duivenbos. Het reservaat omvat een klein maar fijn bronbos op een steile flank ten westen van de kerk van Sint-Antelinks, een beekvallei, hooi- en graasweiden, braamstruweel, houtkanten en oude perceelsrandbegroeiing, een voormalig parklandschap met enkele zeer oude rode beuken en een poel. Het Duivenbos heeft een zeer mooie voorjaarsflora. Conservator van het Duivenbos is Dries Van Nieuwenhuyse. Meer info op de website van NP Herzele, http://www.natuurpunt.be/herzele.

Natuurpunt Herzele viert het 15-jarig bestaan op zaterdag 21 en zondag 22 mei. Zaterdag wordt een echte familiedag met workshops, een natuurbeurs, een theatervoorstelling met verteller Joe Baele en de natuurfilm 'Microcosmos' waarmee de dag 's avonds wordt afgesloten. Zondag 22 mei staat een academische zitting geprogrammeerd. U wordt allen van harte uitgenodigd. De activiteiten worden gratis aangeboden.

Programma:

Vrijdag 20 mei 2011:

- **Natuurleerdag** voor lagere scholen in het duivenbos.

Zaterdag 21 mei 2011:

- **Natuurmarkt**: van 9u tot 13u.
verkoop van streek-, hoeve- en bioproducten op de parking van De Steenoven.
- **Natuurbeurs**: van 9u tot 18u. Informatiestands over natuur, milieu, landschap, groenbeheer op de parking van De Steenoven.
- **Picknick**: van 12u tot 13u30. Megapicknick in het natuureducatief park tegenover GC Steenoven.
- **Gezinsvoorstelling Joe Baele**: van 14u tot 17u. Muziekanimatie en vertelsels van Joe Baele in het natuureducatief park.
- **Koffiestand**: doorlopend van 9u tot 18u. Stand van Natuurpunt Herzele met de verkoop van koffie, wijn en fruitsappen.
- **Filmvoorstelling**: om 20u00. Natuurfilm 'Microcosmos' in De Steenoven. Presentatie: Peter Cremers.

Zondag 22 mei 2011:

- **Academische zitting**: van 10u00 tot 12u. 15 jaar Natuurpunt Herzele wordt gevierd met voordrachten, huldigingen en foto- en filmreportages.

Inschrijven is niet verplicht. Tijdig aanwezig zijn wel. Meer info op www.natuurpunt.be/herzele en telefonisch op het nummer 054/50.35.38.

Plaats: GC De Steenoven, Kerkkouter 40, 9550 Herzele.

Bijzondere vogelwaarnemingen december 2010 – februari 2011

Dimitri Van de Populiere

De winterperiode is traditiegetrouw een periode waar veel naar vogels wordt gekeken. Deze periode bereikten ons een karrevracht aan waarnemingen via waarnemingen.be. December 2010 was een maand met veel sneeuw, en dat was ook te merken aan de opvallende sneeuwtrek eind december en begin januari.

We mochten ook opnieuw enkele zeldzame gasten verwelkomen in de regio. De zeer zeldzame ondersoort van de staartmees, de witkopstaartmees, dook deze winter zowat overal op in België en deed ook onze regio aan. Verder werden ook enkele leuke waarnemingen gedaan van ruigpootbuizerd en de voor het binnenland zeldzame rotgans. We kregen ook bezoek van pestvogel, grauwe gors en ijsgors.

Futen tot eenden

Roodkeelduiker: 18-12 tot 31-12: Eke, Tweelingsputten: 1 juv (NVW e.v.a.); 15-01 tot 23-01: Oudenaarde, Schelde: zelfde ex (DDG e.v.a.); 26-01: Eke, Tweelingsputten: zelfde ex (PVH). **Roerdomp**: 11-12 tot 26-12: Nazareth, Callemoeie: 6 waarnemingen van 1ex tot max. 3ex (NGE, PVDB, WSI, JPA, GGR); 14-12 en 17-12: Eke, Schelde: 1ex (LVM, SLI); 18-12 tot 30-12: Oudenaarde, Donk: 1ex (PVDB, JDW, DDG, NGE, ADV, RAN); 5-01 tot 9-01: Nazareth, Callemoeie: 1ex (LVDL, NGE, PVDB, IST, VLO, KVH, ADV); 9-01: Bachte-Maria-Leerne: 1ex (GDW); 28-01: Eke, Moerbeek: 1ex (DDG); 14-02: Nazareth, Callemoeie: 2ex (BDE). **Kleine zilverreiger**: 27-12: Brakel, Burreken: 1ex over (LVDL). **Grote zilverreiger**: Over de gehele periode maar liefst 81 waarnemingen met max 3ex aan Nazareth, Callemoeie (WSI, NGE, VLO, KVH)! **Ooievaar**: 1-12: Sint-Blasius-Boekel: 4ex (CNU), Oudenhove: 5ex (DSC), Zingem: 1ex (GGR), Astene: 1ex (IST); 2-12: Berchem: 18 ex over (TLI); 19-01: Petegem-Leie: 6ex (NGE); 2-02: Deinze: 1ex (VLO); 5-02: Petegem-Leie: 1ex (RVDB), Deinze: 5ex (FNA), Maarke-Kerkem: 2ex (RAN); 8-02: Astene: 1ex (IST); 10-02: Astene: 3ex over (MVDS); 11-02: Oudenaarde: 1ex over (NGE); 12-02: Zingem, Spettekraai: 1ex (ADV); 13-02: Zingem, Brug: 5ex (JVDB); 14-02: Zingem, Grootmeers: 3ex (GGR, PVDB), Deinze: 4ex (KTA); 15-02: Leeuwergem: 1ex (LNE), Lierde: 35ex over (ADG), Oudenaarde: 45ex over (LKI); 25-02: Deinze: 2ex (DDS). **Wilde zwaan**: Vanaf 17-12 werden 2 ex opgemerkt op te Eke, Tweelingsputten (LVM, e.v.a.) in de ochtend, en in de late namiddag te Scheldewindeke (FDH, e.v.a.). Dit duo kreeg vanaf 22-12 het gezelschap van een derde exemplaar. Op 18-01 vervoegde zich een vierde exemplaar bij het groepje. Ze werden steeds waargenomen te Eke, Tweelingsputten (slaapplaats) en Dikkelvenne. De week voor ze vertrokken werden ze ook opgemerkt te Zingem, Grootmeers. Ze werden het laatst gezien op 12-02 te Dikkelvenne; 9-01: Nederename: 2ex (AVB); 15-01: Maarkedal: 7ex (JCO). **Kleine zwaan**: 8-12: Nazareth, Callemoeie: 1ex (NGE); 23-12: Meilegem: 11ex over (USA); 25-12: Zeveren: 1ex (RDS); 15-01 tot 19-01: Dikkelvenne: 6ex (FNA

Krooneend *foto: Walther De Munter*

e.v.a.). **Kolgans**: Gedurende de hele periode werden 77 waarnemingen gedaan van deze soort. 20-12: Opvallende sneeuwtrek met in totaal 2412 ex over de gehele regio. 2-01: Opvallende trek met in totaal 712 ex over de gehele regio. **Toendrarietgans**: 18-12: Deinze: 30ex over (GMI); 19-12: Oudenaarde, Donk: 2ex (NGE); 25-12: Kruishoutem: 7ex over (DDG, DVDP); Nazareth, Callemoeie: 1ex over (NGE); 30-12: Dikkelvenne: 8ex (JVH); 6-01: Oudenaarde, Donk: 1ex (NGE, DVDP); 10-01: Zingem: 5ex (WVC); 15-01: Nazareth, Callemoeie: 1ex (NGE); 9-02: Wannegem: 9ex over (GCO). **Rotgans**: 6-02: Eke, Tweelingsputten: 1ex (TMA e.a.); Ruien, Schelde: 2ex (IHI). **Smient**: 8-12: Bachte-Maria-Leerne, Leiemeersen: 700ex (PVH). **Krooneend**: 8-02: Ruien, Centrale: 1ex (NDS). **Witoogeend**: 3-01 tot 6-01: Nazareth, Callemoeie: 1ex (DDG, DVDP, e.a.). **Topper**: 2-12 tot 30-12: Oudenaarde, Donk: 1 tot 2ex (NGE, DVDP, e.a.); 9-12: Eke, Tweelingsputten: 1ex (PVH); 7-01 tot 12-01: Asper, Sluis: 1ex (PVDB e.a.); 11-01: Oudenaarde, Donk: 1ex (NGE); 15-01 tot 17-01: Oudenaarde, Donk: 1 tot 2ex (BHE,

GGR). **Brilduiker**: 84 waarnemingen verspreid over Oudenaarde, Asper, Eke, Nazareth, Kruishoutem , Deinze. Max: 27-12: Oudenaarde, Donk: 5ex (NGE). **Nonnetje**: 19-12 tot 3-02: Nazareth, Callemoeie: 1 tot 2ex (BDE e.v.a.); 2-01: Zeveren: 1ex (RDS). **Grote zaagbek**: 73 waarnemingen verspreid over Nazareth, Eke, Oudenaarde, Zingem, Deinze, Sint-Martens-Leerne. Max: 26-12 tot 29-12: Eke, Tweelingsputten: 4ex (GGR, BDE, SFE, HBL, PVDB, PDS e.a.); 2-01: Zingem, Schelde: 4ex (ADV).

Roofvogels

Rode wouw: 4-12: Nazareth: 1ex over (SHE); 9-01: Mater: 1ex over (LVDL); 27-02: Brakel, Burreken: 1ex over (ETH). **Bruine kiekendief**: 8-02: Wannegem-Lede: 1ex (GCO). **Blauwe kiekendief**: Er bereikten ons 123 waarnemingen van deze periode, inclusief dubbeltellingen. Net als vorige winter hadden we opnieuw het geluk een slaapplaats te hebben van deze soort met een maximum van 11ex. **Ruigpootbuizerd**: Er waren deze winter opvallend veel waarnemingen van deze soort in België. Toch blijft het een zeer zeldzame roofvogel die heel vaak verkeerd wordt gedetermineerd. Het is dus van groot belang om de waarneming voldoende te documenteren met waargenomen kenmerken en evt. foto's. 4-12: Opbrakel: 1ex (DBO); 26 tot 27-12: Dikkelvenne: 1ex (JVH, FVB); 28-12: Petegem-Leie: 1ex (MSO); 22-01: Oudenhove: 1ex (FNA). **Havik**: 2-12: Kwaremont: 1ex (NDS); 4-01: Meilegem: 1ex (USA); 21-01: Dikkelvenne: 1ex (SLI, LVM). **Slechtvalk**: Er kwamen 68 meldingen binnen van deze snelle jager uit Ronse, Ruien, Deinze, Petegem-Leie, Zottegem, Oudenaarde, Bachte-Maria-Leerne, Dikkelvenne, Meilegem, Boekel, Maarkedal, Meigem, Eke en Petegem. **Smelleken**: 10-12: Wannegem-Lede: 1ex (GCO); 18-12: Ename, Putten VDM: 1ex (DVDP); 25-12 tot 1-01: Heurne: 1 tot 2ex (DVDP, DDG, NGE); 27-12: Dikkelvenne: 1ex (BVE); 4-01: Welden: 1ex (BDE); 13-02: Etikhove: 1ex (WVH).

Rallen tot sternen

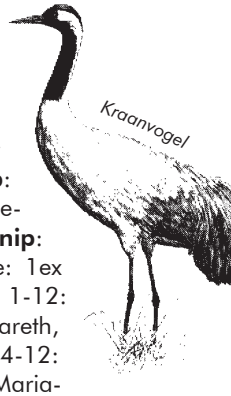

Kraanvogel: 6-02: Dikkelvenne: 2ex over (JVH). **Goudplevier**: 9-02 en 16-02: Wannegem-Lede: 1ex (GCO); 25-02: Ronse, Pyreneeën: 6ex over (DVE). **Grutto**: 20-02: Ronse: 2ex over (DVE); 27-02: Zeveren: 1ex (RDS). **Wulp**: 32 waarnemingen. Max: 18-12: Bachte-Maria-Leerne: 160ex (KHO). **Houtsnip**: 64 waarnemingen! **Bokje**: 25-12: Eke: 1ex (LVS); Ronse: 1ex (RWE). **Kemphaan**: 1-12: Deinze: 1ex (VLO); 3-12 tot 3-01: Nazareth, Callemoeie: 1 tot 7ex (NGE e.v.a.); 24-12: Deurle: 10ex (BNO); 28-01: Bachte-Maria-Leerne: 34ex (PVH, AVH); 27-02: Zingem: 1ex (EVDA). **Zwartkopmeeuw**: 12-12: Deinze: 1ex (NGE); 9-01: Nazareth, Callemoeie: 1ex (NGE); 3-02 tot 21-02: Oudenaarde, Donk: 1x tweede winter en 1x eerste winter (NGE, DDG, DVDP); 22-02 en 27-02: Nazareth, Callemoeie: 2 en 3 ex (NGE, WSI). **Geelpootmeeuw**: Gedurende de volledige periode slaapplaats met max: 2-12: Oudenaarde, Donk: 6ex (NGE); 2-01: Nazareth, Callemoeie: record 7ex (NGE). Overige waarnemingen: 8-12: Ruien, Schelde: 1ex (LCL); 13-12: Eine, Schelde: 1ex (NGE); 19-12: Oudenaarde, Schelde: 1ex (NGE); 2-01: Zingem, Schelde: 1ex (LME); 6-01: Deinze: 3ex (NGE). **Pontische meeuw**: Gedurende de volledige periode max aantal op de slaapplaatsen: Oudenaarde, Donk: 1ex (NGE); Nazareth, Callemoeie: 2ex (NGE). Overige waarnemingen: 18-12 ,6-01 en 15-01: Deinze: 1ex (KVH, VLO, NGE); 12-01: Eine, Leebeekvijver: 1ex (NGE); 15-01: Oudenaarde, Schelde: 1ex (NGE); 19-01: Vinkt: 1ex (BCO); 13-02: Elsegem, Schelde: 1ex (NGE). **Grote mantelmeeuw**: 13-01: Eke, Tweelingsputten: 1ex (SLI); 14-01 tot 16-01: Eine: 1ex (NGE, DVDP, PVDB,

BYNOLYT
KOWA
LEICA
NIKON
STEINER
SWAROVSKI
ZEISS

Speciaalzaak voor optische instrumenten
alle merken
speciale condities voor Natuurpuntleden
demonstraties op aanvraag

Optiek Van Ommeslaeghe

Nederstraat 20, 9700 Oudenaarde
tel 055/311801 • optiek@vanommeslaeghe.be
www.vanommeslaeghe.be

ADV); 29-01: Asper: 1ex (ADV); 31-01 tot 12-02: Eke, Tweelingsputten: 1ex (LVM, SLI, VlO, NGE).

Duiven tot lijsters

Ransuil: 17-12: Roborst: 1ex (LNE); 18-12: Elst: 1ex (LNE); 5-01: Wannegem-Lede: 1ex (GCO); 7-01: Mater: 2ex (LVDL); 10-01 en 30-01: Zingem: 1ex (GGR, DVDP); 9-02: Zulzeke: 1ex (NDS); 11-01: Schorisse: 1ex (RDC); 22-02: Ruien, Kluisbos: 1ex (NDS); 25-02: Zingem: 2ex (ADV). **Velduil**: 21-12: Machelen: 1ex (ECO). **Kerkuil**: 17 waarnemingen uit Strijpen, Grotenberge, Lierde, Eine, Welden, Heurne, Mullem, Kruishoutem, Eke en Maarkedal. **Zwarte specht**: 19-01: Ruien, Kluisbos: sporen (NDS); 29-01: Ronse, Bois Joly: 1ex (DVE); 2-02: Eke, Koedreef: 1ex (LVM); 16-02: Wortegem, Spitaelsbossen: 1ex (RBU). **Middelste bonte specht**: 14-01: Ruien, Kluisbos: 1ex (NDS); 16-01: Bos t'Ename: 1ex (DVDP, DDG); 27-02: Bos t'Ename: 1ex (KVH, VLO). **Kleine bonte specht**: 29 waarnemingen uit Eke, Nederename, Ronse, Zingem, Meilegem, Oudenaarde, Lierde en Ename. **Boomleeuwerik**: 1-12: Nazareth: 2ex (RDS); 2-12 tot 9-12: Ronse, Pyreneeën: tot max 8ex (DVE); 7-12: Ronse, Tombele: 1ex over (RWE); 20-12: Wannegem-Lede: 1ex over (GCO); 20-12: Gavere: 1ex (JVH); 26-12 tot 28-12: Eke: tot max 11ex (LVM, DDK, SLI); 23-02: Zulzeke: 11ex (NDS); 25-02: Ronse, Pyreneeën: 1ex (DVE). **Waterpieper**: Regelmatige slaapplaatsen met max op 22-02: Ruien, Centrale: 95ex (NDS); 17-02: Berchem, Paddenbroeck: 80ex (TLI). **Rouwkwikstaart**: 27-02: Eke, De Ratte: 1ex (TMA). **Pestvogel**: 5-01: Ronse: 1ex over (DVE). **Zwarte roodstaart**: 1-12: Deinze: 1ex (VLO). **Roodborsttapuit**: 16-02 tot 27-02: Zeveren: 1ex (VLO, e.a.).

Zangers tot gorzen

Zwartkop: Opmerkelijke winterwaarnemingen op 11-12: Ronse: 1ex (LBA); 5-01: Etikhove: 1ex (JCO). **Cetti's zanger**: 20-12 tot 12-01: Zingem, Weiput: 1ex (ADV, DDG, GGR); 2-01 tot 25-02: Meilegem, Kaaimeersen: 1ex (ADV, e.v.a.); 13-01 en 13-02: Ruien, Centrale: 1ex (NDS, DVDP); 8-02 tot 26-02: Eke, Scheldekant: 1ex (SLI, LVM); 13-02: Petegem, Langemeersen: 1ex (BHE). **Tjiftjaf**: Winterwaarnemingen op 6-12: Oudenaarde: 1ex (NGE); 25-02: Ronse: 1ex (DVE). **Vuurgoudhaan**: 6-12 tot 21-12: Oudenaarde, Donk: 1 tot 2ex (NGE, ADV); 27-12: Oudenaarde: 1ex (NGE); 9-01: Ronse, Bois Joly: 1ex (DVE); 29-01: Ronse, Bois Joly: 1ex (DVE); 17-02: Ronse, Bois Joly: 3ex (DVE); 22-02: Wortegem, Spitaelsbossen: 2ex (JST). **Zwarte mees**: 68 waarnemingen. **Kuifmees**: 30 waarnemingen uit Ronse, Berchem, Nazareth, Ruien, Wortegem, Lozer, Olsene en Leeuwergem. **Matkop**: 60 waarnemingen uit Ruien, Ronse, Etikhove, Ename, Zingem, Dikkelvenne, Oudenaarde, Meilegem, Petegem, Wortegem, Zottegem, Welden en Heurne. **Witkopstaartmees**: Gedurende de gehele periode vertoefde een groep van 3ex te Oudenaarde, Donk (NGE, LBA, e.v.a.); 30-12: Boekel: 1ex (LNE); 9-01: Ronse, Bois Joly: 2ex (DVE); 23-02 en 27-02: Boekel: 1ex (LNE). **Kleine barmsijs**: 25-12: Eke, Tweelingsputten: 3ex (LVM); 2-01: Ronse, Tombele: 8ex (DDG, DVDP); 9-02 tot 12-02: Ronse, Tombele: max 25ex (DVE, DVDP); 17-02: Eke: 2ex (LVM); 20-02: Ronse, Pyreneeën: 1ex (LBA). **Grote barmsijs**: 9-02: Ronse, Tombele: 5ex (DVE). **Europese kanarie**: 15-01: Petegem, Langemeersen: 1ex over (NGE). **Goudvink**: 6-12 en 9-12: Ronse, Pyreneeën: 1ex (DVE); 10-12: Meilegem, Kaaihoeve: 2ex (USA); 17-12: Eke: 1ex (LVM); 29-12 tot 29-02: Ronse: tot max 3ex (DVE, DDG, DVDP). **Appelvink**: 9-12 en 14-12: Ronse, Pyreneeën: 11 tot 1ex (DVE); 30-12: Eke: 1ex (LVM); 30-12: Ruien, Kluisbos: 1ex (NGE); 31-12 tot 27-02: Meilegem, Kaaihoeve: tot max 4ex (PVDB, e.v.a.); 12-01: Eke: 1ex (LVM); 13-01: Wortegem: 1ex (NGE); 14-01: Deinze: 1ex (VLO); 16-01: Ruien, Kluisbos: 1ex (VLO). **IJsgors**: 3-01: Wannegem-Lede: 4ex over (GCO). **Geelgors**: Gedurende de gehele periode waarnemingen uit Ronse, Mater, Oudenaarde, Heurne, Petegem, Brakel. Max: 19-12: Ronse: tot 300ex (DVE). 24-02: Oudenaarde, tuinwaarneming: 11ex (NGE). **Grauwe gors**: 19-12: Ronse: 1ex over (DVE).

Zwartkop *foto: Gerard Mornie*

Het Burreken 30 jaar jong

Op de groene heuvels van de Vlaamse Ardennen, tussen Zegelsem en Schorisse, ligt een van de mooiste plekjes in de streek. Het Burreken is tot ver buiten de regio bekend om zijn uitzonderlijke ecologische waarde.

Bloemrijke bronbossen, kabbelende beekjes, weitjes omzoomd met knotwilgen en holle wegen wisselen elkaar in een kleinschalig patroon af. In het voorjaar word je er overdonderd door de bloemenpracht van bosanemonen, daslook en wilde hyacinten.
De poeltjes en bronbossen zijn het leefgebied van de vuursalamander en tal van unieke vlindersoorten, zoogdieren en vogels.

In 1981 startte de toenmalige ornithologische vereniging 'De Wielewaal' met de bescherming van het Burreken. Met subsidies van de Vlaamse en de Provinciale overheid, aangevuld met giften van leden en sympathisanten werd intussen al ruim 33 ha natuur aangekocht.

Daslook *foto: Johan Cosijn*

Een succes!

In die 30 jaar is er had gewerkt om de natuur te beschermen en tegelijkertijd iedereen te laten genieten van deze prachtige omgeving. Ook in de voorbije maanden is er niet stilgezeten: een nieuwe wandellus werd in gebruik genomen en de bramentuin werd aangelegd.

Op **zondag 8 mei** wordt het Burreken feestelijk voorgesteld tijdens een grote natuurhappening. We maken er een feest van voor het hele gezin.
Je bent van harte welkom.

Natuurhappening in en om Het Burreken.

Zondag 8/05: het Burreken 30 jaar jong!
Voor de vroege vogels start de dag met de

Een vlindertocht in het Burreken *foto: Gunther Groenez*

vroegmorgenwandeling. Onder begeleiding van een natuurgids trekt u de natuur in voor een deugddoende wandeling van 2 uur. De zangvogels zijn terug uit hun winterverblijven en verblijden ons met hun gezang.

- **Start om 5u30** aan Perreveld ter hoogte van N°14 te Zegelsem. Van wandelen krijg je trek en dus kan u **inschrijven voor een lekker bio & fairtrade ontbijt**.
- **Rond 7u30** zijn koffie, croissants en een gekookt eitje van de partij. Vooraf inschrijven is nodig. Kostprijs: 5 euro per persoon. Opgelet de plaatsen zijn beperkt.
- **Om14u** verwachten we U aan Perreveld N°14. Vandaaruit gaat het richting de vangkraal waar we de nieuwe kudde konik paarden een warm onthaal bezorgen. Deze paarden, welke dicht aanleunen bij de oerpaarden, zullen zorgen voor meer variatie in de vegetatie en de structuur van de begroeiing. Wees erbij, samen met Michaël Pas, als de 3 paarden worden losgelaten.
- **14u30-16u30**: ontdek Het Burreken aan de hand van de nieuwe wandelfolder. Een nieuwe wandellus brengt je langs een prachtige uithoek van het reservaat. Langsheen de wandelroute staan verschillende kraampjes opgesteld met natuurweetjes en proevertjes. Onderweg staan er infostands (Natuurpunt/JNM/RLVA) met natuurweetjes .
- **Om 15u30 en 16u30** brengt Theater de kip van Troje een **spetterende voorstelling** voor jong en oud. Watertanden is een vertelproductie voor lekkerbekken. Watertanden van oude groenten en vergeten fruit. Verhalen over hop en Schaarbeekse krieken, smaakmakend fantaseren over kardoen en spruiten. Een voorstelling om van te smullen en dat allemaal in de prachtige hoogstamboomgaard aan de ingang van het reservaat.
- **Rond 17u30** is er als afsluiter het **vrijlaten van herstelde wilde vogels** uit vogelasielcentrum

Geraardsbergen. De kans om een steenuil van dichtbij te zien of een torenvalk in de ogen te kunnen kijken.

• **Om 18u**: we sluiten af in schoonheid met 'De kluivers' een band van bij ons.

Afspraak voor al deze activiteiten: Perreveld n°14 te Zegelsem. Volg de Natuurpunt bordjes; parking is voorzien.

Meer info:

Filip Hebbrecht, Korsele 31, 9667 Horebeke (filip.hebbrecht@pandora.be) tel. 055/49.55.63.
Jan Post, Baneike 22, 9660 Brakel (j.post@postict.com) tel. 055/30.92.99.
Dirk Van Den Berghe, Bosgatstraat 32, 9688 Schorisse (dirkvandenberghez@skynet.be) tel. 055/45.67.05.

De vos en zijn streken

Filip Hebbrecht

Sedert geruime tijd zorgt de aanwezigheid van de vos ook in Horebeke voor de nodige animo.

Zoals in vele gemeenten slagen de lokale vossen erin op regelmatige basis menige kip of gans te ontvreemden en dit tot grote frustratie van de gedupeerde pluimveehouders. Deze maken van elk voorval gebruik om in de media hun beklag te doen over het teveel aan vossen en de schade welke deze veroorzaken. Tot groot jolijt van de lokale jagers die hierin een reden vinden om de jacht op de vos uit te breiden.

De tegenstanders van de vos krijgen aldus regelmatig een forum waarin ze hun eisen bekend kunnen maken. Ze worden hierbij fanatiek gesteund door de Horebeekse burgemeester, zelf ook een gedupeerd pluimveehouder. Met stoere verklaringen als "de vos moet maar eens definitief worden uitgeroeid" steekt hij de slachtoffers een hart onder de riem, niet gespeend van enig electoraal belang.
Dat zijn uitlatingen niet getuigen van enige kennis ter zake zal u niet verbazen. Zo maakte hij recent de vergelijking tussen de vos en de olifant: "beide dieren horen niet thuis in de Vlaamse Ardennen". De vos wordt hier gemakshalve als een exoot voorgesteld. Dat dit dier hier reeds eeuwen lang voorkomt doet er even niet toe.

Met de Kern Rondom Burreken vonden we het de hoogste tijd dat er ook een genuanceerde en gefundeerde visie werd gepresenteerd aan de inwoners. Eentje waarbij er op een neutrale, wetenschappelijke manier naar deze problematiek wordt gekeken. Als we vos en wetenschap in één zin vermelden komen we automatisch terecht bij Koen Van Den Berge, de Vlaamse autoriteit in dit domein. Koen verricht reeds 15 jaar lang wetenschappelijk onderzoek aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) naar de verspreiding en leefwijze van de vos in Vlaanderen. Dit bovendien in opdracht van de Vlaamse overheid.

De lokale parochiezaal werd gereserveerd, de media verwittigd en de inwoners op de hoogte gebracht via een flyer. We kregen steun uit een onverwachte hoek: de lokale burgemeester riep de inwoners op te komen protesteren op onze info-avond. Een mooiere aankondiging konden we niet krijgen.

Vos *foto: Gerard Mornie*

Even zag het ernaar uit dat we een andere spreker mochten zoeken. Het INBO had immmers spreekverbod gekregen van de minister op het nationale forum. Maar voor het lokale Horebeke was Koen wel present. Dat onze timing goed zat merkten we toen we een aanvraag kregen van van het duidingsprogramma 'Panorama' van Canvas om te komen filmen en interviews af te nemen. De Horebeekse vossen haalden de nationale pers.

Hoe gevoelig het onderwerp lag werd nog voor aanvang van de lezing bewezen: een manifestant deelde pamfletten uit waarbij de vos werd vergeleken met een roofmoordenaar. Een goed gevulde zaal luisterde echter gedisciplineerd naar Koen Van Den Berge.
Jagers, natuurbeschermers en pluimveehouders maakten het gros uit van het publiek. Koen onderbouwde stap voor stap zijn stelling dat het huidig beheer en de roep tot meer jacht contraproductief werken. Een natuurlijke regularisatie en beschermende maatregelen (vosvrije kippenren)

werden daarentegen als de oplossingen naar voor geschoven voor het probleem.

Tijdens het vragenuurtje bleek hoe moeilijk deze boodschap voor sommige toehoorders was. Zij konden hier geen vrede mee nemen en bleven hameren op verdelging. Anderen wilden meer weten en stelden bijkomende vragen aan de spreker.

Met de Kern Rondom Burreken hebben we nooit de intentie gehad om de toehoorders te overtuigen van deze of gene stelling. We wilden vooral bereiken dat er nagedacht werd over de problematiek met een open geest en zonder verborgen agenda.
En daar zijn we ruimschoots in geslaagd.

Internationaal Jaar van de Bossen

De Verenigde Naties (VN) riepen 2011 uit tot het Internationaal Jaar van de Bossen (The International Year of Forests). Onder het motto 'Forests for People' willen de VN het bos in de kijker zetten en het debat over duurzaam bosbeheer openen, overal ter wereld en voor alle lagen van de bevolking. Wereldwijd bestrijkt bos 31 % van het landoppervlak. Met dit Internationale Jaar van de Bossen wil de VN iedereen sensibiliseren en bewust maken van het belang van bossen en het duurzaam beheer ervan. De VN hopen hierbij vruchtbare samenwerking tot stand te kunnen brengen op regionaal, landelijk en wereldwijd vlak. Het Internationaal Jaar van de Bossen ging officieel van start in New York op het negende 'United Nations Forum on Forests (UNFF)', of kortweg het 'Bossenforum'. Meer info: http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Thema/Bos/Internationaal_Jaar_vanhet_Bos.aspx.

Dat 2011 door de VN uitgeroepen is tot Internationaal Jaar van de Bossen is overigens niet zo verrassend. Bossen hebben immers een enorme invloed op het klimaat en de mensheid. Zo'n 1,6 miljard aardbewoners is direct afhankelijk van het bos voor hun voortbestaan, maar ook voor de resterende 5 miljard anderen zijn bossen een voorwaarde tot overleving. Wereldwijd herbergen alle wouden bijvoorbeeld twee keer meer CO_2 dan wat er nu in de atmosfeer aanwezig is. Ontbossing leidt dus tot een verdere toename van de hoeveelheid broeikasgassen in de atmosfeer, om maar één van de vele negatieve effecten aan te halen.

Forests for People, People for Forests

De VN wil de aandacht van de wereld dit jaar dan ook volop richten op hoe mooi en belangrijk onze bossen echt wel zijn. Succesverhalen en innoverende oplossingen worden onder het thema 'Forests for People' gepromoot. In dat kader werd recent in New York het International Forest Filmfestival georganiseerd: een evenement als dit past immers perfect binnen die doelstelling. Het werd een filmwedstrijd met verschillende subcategorieën voor films met een 'bossige' inhoud. De winnende films worden vervolgens wijd verspreid naar de VN-lidstaten. En wees gerust: laureaten van dit festival zoals 'The Queen of trees', 'Conflict Tiger' en 'The man who stopped the desert' zijn absoluut de moeite waard. De Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) zal er voor zorgen dat deze films ook hier bij ons aan bod komen.

Maar het verhaal van het Internationaal Jaar van de Bossen is zeker geen eenrichtingsverkeer waarbij enkel de VN aan informatieverspreiding doen. Over de hele wereld worden acties en activiteiten op poten gezet. Via een webplatform worden deze initiatieven verzameld en gekoppeld. Van tentoonstellingen en concerten (ook ons eigen Brussels Philharmonic Orchestra doet mee en plant hiervoor via '1 Miljoen Bomen' zelfs een bos aan) tot modeshows,

Vernieuwde website VA-plus
Neem eens een kijkje op de vernieuwde website van NP VA+ (zie www.vlaamseardennenplus.be). Webmaster: dominiek.decleyre@telenet.be

In het weekend van 25 en 26 juni organiseert Roger De Vos, Wolvenstraat, 9, te Ename een open-tuin-dag met als thema 'iedereen heeft de mond vol over biodiversiteit maar wat doen we er zelf aan?' Kom, kijk en geniet van de solitaire bijen, de vlinders en honingbijen in een weelde van bloemen en planten. Info: 055/31.60.86.

wijndegustaties, postzegelseries, kookcursussen met bosproducten en zelfs chocolade. Het lijstje is uiteraard nog volop in opbouw, maar nu al merk je dat 'Forests for People' heel druk 'People for Forests' mobiliseert over de hele wereld.

Een mooi voorbeeld is het nieuwe initiatief van Yann Arthus Bertrand, de man die de wereld vanuit de lucht fotografeerde en daarmee wereldberoemd werd. Via de website www.goodplanet.org vraagt hij – samen met een heel aantal bekende mensen zoals topmodel Gisèle Bundchen of acteur Don Cheadle – opnieuw aandacht voor het bos. En opnieuw doet hij dat aan de hand van ronduit spectaculair beeldmateriaal.

Het internationaal jaar van de bossen is voor Natuurpunt aanleiding om het thema extra in de verf te zetten. Zo is Natuurpunt dit jaar voor het eerst officieel partner van de Week van het Bos (9-16 oktober), een initiatief dat onder impuls van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) inmiddels is uitgegroeid tot een ware traditie. Onder het motto 'Bos zonder grenzen' werpt de week dit jaar een ruime blik op alle bossen, zowel binnen als buiten reservaten, in Vlaanderen, maar ook elders in de wereld. Traditiegetrouw wordt de week gedragen door honderden organisaties die een brede waaier aan activiteiten organiseren. Deze organisaties zullen er samen naar streven om van de Week van het Bos het hoogtepunt van het Internationaal Jaar van de Bossen in Vlaanderen te maken.

Natuurpunt roept alle afdelingen op om hun activiteiten online te registreren via www.weekvanhetbos.be. Vanaf april zullen deze dan in het online activiteitenaanbod verschijnen. Doe je dit vóór 16 mei, dan wordt je activiteit ook opgenomen in de campagnekrant. Naast promotie mogen afdelingen ook ondersteuning verwachten via een ideeënlijst en/of actiemodellen.
Voor ideeën of vragen: weekvanhetbos@vbv.be

Meer info:
www.internationaaljaarvandebossen.be
www.natuurenbos.be
www.vbv.be
www.1miljoenbomen.be
www.weekvanhetbos.be
www.rlva.be

We delen in de rouw van

• Mevrouw Christiane Provost en familie bij het overlijden van De Heer Leon Aelvoet, geboren op 19 november 1926 en heengegaan op 3 januari 2011 te Oudenaarde. Leon was de vader van Willy, bekend als uitmuntende vogelkenner en uilenspecialist.

• Karel en Alma De Waele-Vervaeke en familie bij het overlijden op 8 februari 2011 van Mevrouw Simonne Parmentier, geboren te Deinze op 15 november 1917 en weduwe van de heer Hilaire Vervaeke.

• Paul Van Ceunebroeck en familie bij het overlijden van zijn echtgenote Lydie Van de Maele, geboren te Opbrakel op 11 juni 1947 en te Oudenaarde overleden op 17 februari 2011.

• De familie van E. H. Alfons Demarey. Hij was in 1965 stichter en tot 1987 voorzitter van de ornithologische vereniging 'De Wielewaal' afdeling Westkust. Hij organiseerde veel Wielewaalreizen, onder meer ook voor onze afdeling Schelde-Leie, en was een uitstekende gids.

33ste Vlaamse Ardennendag 17 april 2011

Groep voormiddag	Plaats/gebied/gids(en)	Groep namiddag
La Konkordo	Ename/Bos t'Ename/Christa Neve 0486/63.56.68	
NP Westland	Maarke/Eeckhoutbos/Jo Cosijn 0475-42 55 70	Gezinsbond Etikhove
Samoerai St-Niklaas	Hotond/Ingelbos/Filip Keirse 0487/647901	KNNV Breda
KNNV Breda	Kwaremont/geologie/M.C.Gottigny 0477/42.51.74	KNNV Roosendaal
KNNV Roosendaal	Melden/Koppenberg/Koen DeHullu 0475/451901	NP De Buizerd
NP De Buizerd	Ronse/Bois Joly/Patrick Alexander 0494/959995	NP Scheldeland
NP Scheldeland	Schorisse/Bos te Rijst/André Wandels 0474/11.48.17	NP De Vlasbek Kuurne
NP De Vlasbek Kuurne	Rozebeke/Mijnwerkerspad/Monique Erzeel 0474/57.02.52	Samoerai St-Niklaas
Oud scouts Herent	Zulzeke/Kabernol/ Eddy Saveyn 0477/03.20.75	La Konkordo

Zondag 17 april: Vlaamse Ardennendag

Welkom in onze Oudenaardse bossen

Meer over onze bossen en het programma van de Vlaamse Ardennendag vind je vanaf bladzijde 4 in dit nummer.

Het Burreken 30 jaar jong

De bescherming van het Burreken door 'De Wielewaal' startte in 1981. Deze verjaardag op zondag 8 mei laten we niet zonder feest voorbijgaan. Op bladzijde 32 verneem je er alles over.

Verjaardag en feest in Herzele

Natuurpunt afdeling Herzele maakt vanaf nu deel uit van de regionale koepel Vlaamse Ardennen *plus*. Wij verwelkomen alle leden van harte en hopen op goede samenwerking. Dit jaar viert afdeling Herzele ook zijn 15-jarig bestaan en doet dit met een groot feest op zaterdag 21 en zondag 22 mei waarvan je alle bijzonderheden vindt op bladzijde 28.

15 jaar natuurpunt Herzele

2

9de jaargang nr. 2 april-mei-juni 2011
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773

België-Belgique
PB
GENT X
3/0450

Meander

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

Zondag 10 april - Opening wandelpaden in Parkbos-Uilenbroek

De 'Vrienden van het Uilenbroek' hebben hard gewerkt aan het volledig vernieuwde en uitgebreide wandeltracé in reservaat Parkbos-Uilenbroek. Er is nu een rode lus in en rond het Uilenbroek (5km), een groene lus in en rond het Parkbos (5km) en een blauwe overkoepelende lus (10 km). Deze wandelpaden lopen door Natuurpuntpercelen, maar ook over nieuw opengestelde trage wegen. Op 10 april willen we graag de nieuwe wandelpaden voorstellen aan het grote publiek, met aansluitend een receptie.

Afspraak om 9u30 aan de picnic-tafel aan de Waesberg te Lierde. Tijdens de inwandeling hebben we aandacht voor de ontluikende flora en andere voorjaarsfenomenen. Einde omstreeks 12-13u. Meebrengen: aangepast schoeisel.
Gidsen: Dominiek Decleyre, tel 0499/80.89.20 en Herman Haustraete, tel. 0493/67.41.83.
's Namiddags volgt hierop de opvolgactiviteit van de beheerteamdagen rond openstelling van Natuurpuntreservaten.

Foto: Dominiek Decleyre